

OÜ E-KONSULT

Äriregistri kood 10225846

Laki tn.12-A501 10621 Tallinn

Tel. 655 00 33, faks 656 31 99

e-post: admin@ekonsult.ee

MTR EP10225846-0001

Töö nr. E994

Tellijä: Sõmeru Vallavalitsus

SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD

Tallinn, 2005

Sisukord

SISUKORD	2
1. SISSEJUHATUS	4
1.1. Vahearuande eesmärk	4
1.2. Koostamise käik	4
1.3. Koostajad	4
2. ÜLDPLANEERINGU LÄHTEETAPI KIRJELDUS	5
2.1. Ruumilise planeerimise siht ja eesmärgid	5
2.1.1. Põhilised eesmärgid	5
2.1.2. Eesmärkide kirjeldus	5
2.2. Üldplaneeringu muutmise alus	6
2.3. Algatamine ja korraldamine	7
2.3.1. Algatamine	7
2.3.2. Korraldamine	7
2.4. Alusandmete koondamine	7
3. LÄHTEANDMED	9
3.1. Planeeringuala asend	9
3.1.1. Paiknemine ja suurus	9
3.1.2. Ühendusteel	10
3.1.3. Asustusjaotus	11
3.2. Looduslikud tingimused ja loodusressursid	11
3.2.1. Maastikud	11
3.2.2. Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud	11
3.2.3. Looduskaitsealad ja –objektid	13
3.2.3.1. Sämi loodushoiuala	13
3.2.3.2. Kohala, Uhtna, Vaekiüla ja Rägavere pargid	13
3.2.3.3. Karst ja allikad	14
3.2.4. Pinnaveed	15
3.2.5. Põhjavesi	16
3.2.6. Maavarad	16
3.2.6.1. Lubjakivi	16
3.2.6.2. Põlevkivi	17
3.2.6.3. Fosforiit	18
3.2.6.4. Turvas ja liiv	18
3.2.7. Põllumaad	18
3.2.8. Metsamaad	18
3.2.9. Maakasutus	19
3.3. Ajalooline keskkond	20
3.3.1. Kultuuripärand	20
3.3.1.1. Ajastumaastikud	20
3.3.1.2. Muinsuskaitse	21
3.4. Sotsiaalne keskkond	22
3.4.1. Elanikkonna dünaamika	22
3.4.1.1. Elanike arv	22
3.4.1.2. Rahvuslik ja ealine koosseis	22
3.4.1.3. Rahvastiku paiknemine vallas	22
3.4.1.3.1. Keskused	24
3.4.1.3.2. Teenindus	24
3.4.1.3.2.1. Ühistransport	25
3.4.2. Tööhõive ja valla ettevõtted	25
3.4.3. Haridus	26
3.4.4. Kultuur	26
3.4.4.1. Raamatukogud	26
3.4.4.2. Klubid ja rahvamajad	26
3.4.5. Tervishoid	26
3.4.6. Päästeteenistus ja tuleohutus	26
3.5. Ehitatud keskkond	27
3.5.1. Munitsipaalmaad	27

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 2 (46)

3.5.2.	Elamumaad	28
3.5.3.	Äri-, tootmis- ja teenindusmaad	28
3.5.4.	Puhkeotstarbega maad.....	28
3.6.	Tehniline infrastruktuur	29
3.6.1.	Transpordiühendused	29
3.6.1.1.	Raudtee.....	29
3.6.1.2.	Maanteed.....	29
3.6.1.2.1.	Rakvere linna põhjapoolne ringteelõik	30
3.6.1.3.	Kohalikud teed.....	31
3.6.1.4.	Kergliiklusteed.....	32
3.6.2.	Tehnovõrgud	32
3.6.2.1.	Veevarustus	33
3.6.2.1.1.	Tuletõrje veevõtukohad	34
3.6.2.2.	Kanalisatsioon.....	34
3.6.2.2.1.	Sadevete kanalisatsioon	34
3.6.2.3.	Puhastusseadmed	36
3.6.2.4.	Soojamajandus	37
3.6.2.5.	Elektrivarustus.....	37
3.6.2.6.	Sidevarustus.....	38
3.6.2.7.	Gaasivarustus.....	38
3.6.3.	Jäätmemajandus	38
3.6.3.1.	Pügimäed vallas	39
3.6.3.2.	Loomsete jäätmete käitluskoht.....	40
3.6.4.	Kalmistu.....	40
4.	KESKKONNA SÄÄSTLIKUST KASUTAMISEST	41
4.1.	Tervisekaitse ja keskkonnatervis vallas	41
4.1.1.	Atmosfääriõhu kvaliteet.....	41
4.1.2.	Müra.....	41
4.1.3.	Keskkonnatervise arenguplaan.....	41
4.2.	Keskkonna seisund Sõmeru vallas	42
4.3.	Keskkonna säästlikust kasutamisest	42
5.	PLANEERINGULINE ALUS	44
6.	KOHTANDMED	45
6.1.	Kohtandmete koondamise kirjeldus.....	45
6.2.	Järeldused	45
7.	LISADE LOETELU.....	46
7.1.	Üldplaneeringu lähtekaardid.....	46
7.2.	Lisamaterjalid	46

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 3 (46)

1. Sissejuhatus

Sõmeru valla üldplaneeringu käesolev vahearuanne on koostatud lepingu E994 alusel märtsis 2005. **Kuna koostatav Sõmeru valla üldplaneering 2005 on eelmise üldplaneeringu (2002) muutmise dokument, kirjeldab käesolev tekst kolme aasta vältel muutunud valdkondi.**

1.1. Vahearuanne eesmärk

Vahearuanne eesmärgiks on Sõmeru valla üldplaneeringu koostamise vaheetapina vastavalt Sõmeru Vallavalitsuse ning E-Konsult OÜ vahelisele lepingule kirjeldada lähteseisukohtade koostamise käiku, tehtud töid ning seniseid tulemusi. Lähteseisukohtade eesmärk on koondada üldplaneeringu koostamiseks vajalik andmebaas ja asjaosaliste võimalikult asjakohased seisukohad.

1.2. Koostamise käik

Sõmeru valla üldplaneeringu esimese etapina koguti, vaadati üle ja süstematiseeriti kasutatavad andmed, hinnati nende piisavus, tehti andmete esialgne analüüs ja kaarditöötlused, et saada alusmaterjal edasiseks tööks.

Asjaosalistele riigiasutustele, piirinaabritele ja ametkondadele saadeti Sõmeru Vallavalitsuse poolt kirjad lähteseisukohtade küsimiseks. Laekunud kirjades esitatud seisukohad koondati (vt. lisa 6) ja on edasise töö aluseks.

Töö esialgseid tulemusi tutvustati 15.märtsil 2005 toimunud avalikul arutelul. Lisaks arutelu toimumise teadetele vastavates ajalehtedes olid arutelule kutsutud asjaosalised, keda üldplaneeringu alusel kavandatav tegevus võib tõenäoliselt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi üldplaneeringu vastu (vt. lisa 4.1.). Arutelul tutvustati planeeringu koostajate kontaktandmeid ning kutsuti üles arvamusi esitama.

Avalikul arutelul ning selle järgselt tehtud ettepanekud ja arvamused on aruandes fikseeritud (vt. lisa 4) ja arvestatakse edasises töös.

1.3. Koostajad

Üldplaneeringu lähteandmed koondas ja vahearuanne koostas OÜ E-Konsult juurde moodustatud üldplaneeringu töögrupp koosseisus maastikuarhitekt Andres Levald EAL, geoloogiamagister Eduard Pukkonen (GIS andmekihid, planeeringukaardid) ja maastikuarhitekt Aljona Galazan.

Suur tänu kõigile, kes nõu ja jõuga abistasid!

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 4 (46)

2. Üldplaneeringu lähteetapi kirjeldus

2.1. Ruumilise planeerimise siht ja eesmärgid

Ruumiline planeerimine on demokraatlik, erinevate elualade arengukavasid koordineeriv ja integreeriv, funktsionaalne, pikaajaline ruumilise arengu kavandamine, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi.

Planeerimise sihiks on koostada Sõmeru vallale ruumilise arengu põhisuundi kavandav alusdokument vastavuses Planeerimisseadusele (RTI, 09.12.2002, 99, 579; 2004, 22, 148; 2004, 38, 258), mis reguleerib Eesti Vabariigis omavalitsuse territooriumi või selle osa üldplaneeringu koostamist.

Planeerimise käigus valmiv planeering on dokument, mis koosneb tekstist ja kaartidest.

2.1.1. Põhilised eesmärgid

Sõmeru valla üldplaneeringu eesmärk on valla territooriumi arengu põhisuundade ja tingimuste määramine, aluste ettevalmistamine detailplaneerimise kohustusega aladel ja juhtudel detailplaneeringute koostamiseks ning detailplaneeringu kohustusega aladel maakasutus- ja ehitustingimuste seadmiseks.

Üldplaneeringu kaaseesmärk on koondada ja täpsustada Sõmeru valla erinevaid eluvaldkondi kajastav digitaalne kaardi- ja kohtteabematerjal, mis on pädevaks aluseks maakasutuse jt ressursside säästvaks juhtimiseks ja haldamiseks ning edasiste planeeringute koostamiseks.

2.1.2. Eesmärkide kirjeldus

Üldplaneeringu eesmärgid on sätestatud ja kirjeldatud Planeerimisseaduse § 8:

- 1) valla või linna ruumilise arengu põhimõtete kujundamine;
- 2) kavandatava ruumilise arenguga kaasnedavate võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine ning selle alusel säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu tingimuste seadmine;
- 3) maa- ja veealadele üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste määramine;
- 4) detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine väljaspool linnu ja aleveid;
- 5) maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine;
- 6) miljööväertuslike hoonestusalade, väärtuslike põllumaade, parkide, haljasalade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine;
- 7) roheline võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seadmine;
- 8) teede ja tänavate, raudteede, sadamate ja lennuväljade asukoha ning liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine;
- 9) vajaduse korral eraõigusliku isiku maal asuva tee avalikult kasutatavaks teeks määramine teeseaduses (RT I 1999, 26, 377; 93, 831; 2001, 43, 241; 50, 283; 93, 565; 2002, 41, 249; 47, 297; 53, 336; 61, 375; 63, 387; 79, 530; 88, 594) sätestatud korras;
- 10) põhiliste tehnovõrkude trasside ja tehnorajatiste asukoha määramine;
- 11) puhke- ja virgestusalade määramine;

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 5 (46)

12) ranna ja kalda piiranguvööndi ning ehituskeeluvööndi täpsustamine looduskaitseseaduses (RT I 2004, 38, 258; 53, 373) sätestatud korras;

13) vajaduse korral ettepanekute tegemine kaitse alla võetud maa-alade ja üksikobjektide kaitsereežiimi täpsustamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks;

14) vajaduse korral ettepanekute tegemine maa-alade ja üksikobjektide kaitse alla võtmiseks;

15) üldiste riigikaitsealuste vajaduste arvestamine ja vajaduse korral riigikaitsealuse otstarbega maa-alade määramine ning maakonnaplaneeringus määratud riigikaitsealuse otstarbega maa-alade piiride täpsustamine;

16) ettepanekute tegemine linnakeskkonna kuritegevusriskide ennetamiseks planeerimise kaudu;

17) muude seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate maakasutus- ja ehitustingimuste kajastamine planeeringus.

2.2. Üldplaneeringu muutmise alus

Sõmeru valla üldplaneeringu kehtestamise ajast (2002) seadusandluses on toimunud olulised muudatused, mis mõjuvad üldplaneeringu koostamise protsessi. Seetõttu tekkis vajadus muuta kehtivat üldplaneeringut. All on toodud 10 olulist muudatust, mida on vaja arvestada üldplaneeringu koostamisel:

1. Planeerimis- ja ehitusseaduse alates 2003.aasta 1.jaanuarist asendanud Planeerimisseadus seab üldplaneeringule oluliselt laiendatud ülesanded.

Sisse on toodud: ruumilise planeerimise ülesanded, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine, maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine, miljöövärtuslike hoonestusalade, väärtuslike põllumaade, parkide, haljasalade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine, roheline võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seadmine, ettepanekute tegemine linnakeskkonna kuritegevusriskide ennetamiseks planeerimise kaudu.

2. Planeerimis- ja ehitusseaduse alates 2003.aasta 1.jaanuarist asendanud Ehitusseadus käsitleb ehitamist varasema seadusega võrreldes oluliselt erinevalt, mistõttu see mõjutab ka ehitustingimuste sätestamist üldplaneeringuga.

3. Ranna ja kalda kaitse seaduse asendas 01.05.2004 Looduskaitseseadus. Muutus kalda piiranguvööndi ja ehituskeeluvööndite ulatus, lisandus veekogusid, millele tuleb määrata piiranguvöönd ja ehituskeeluvöönd, muutusid vööndite määramise põhimõtted metsaaladel jpm.

4. Kaitstavate loodusobjektide seaduse asendas 01.05.2004 Looduskaitseseadus. Tekkis võimalus võtta loodusobjekte üldplaneeringuga kohaliku kaitse alla, muutusid mitmed määratlused ja põhimõtted, lisandus Natura 2000 hoiualadega seonduv jpm.

5. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnauditeerimise seaduse asendab lähiajal Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, mis sätestab uut moodi ja senisest oluliselt mahukamalt üldplaneeringute strateegilise keskkonnamõju hindamise protseduurid.

6. Oluliselt muutunud keskkonnakaitset reguleeriv seadusandlus seab vajaduse mitmeid küsimusi varasest vähem või rohkem erinevalt käsitleda.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 6 (46)

7. Muutused Veeseaduses tingivad reoveekogumisalade määratlemise üldplaneeringuga (reovee kogumisala – ala, kus on piisavalt elanikke ja majandustegevust reovee kogumiseks kanalisatsiooni kaudu reoveepuhastisse või heitvee juhtimiseks suublasse).
8. Lisaks eeltoodutele seavad veel mitmed seadused üldplaneeringutele lisaülesandeid võrreldes Planeerimisseaduses fikseerituga (nt kaugküttepiirkondade määramine jm).
9. Koostatud on Planeeringute leppemärgid (Keskkonnaministeerium 2002), mis seavad maakasutuse katastriüksuste sihtotstarbed ning ruumilisel planeerimisel kasutatavad maa-alade sihtotstarbed paremasse vastavusse.
10. Planeerimisalase tegevuse koordineerimine on läinud Keskkonnaministeeriumi haldusalast Siseministeeriumi haldusalasse, mis on toonud kaasa ka mitmeid sisulisi muudatusi.

2.3. Algatamine ja korraldamine

Üldplaneeringu koostamise algatab ja koostamist korraldab kohalik omavalitsus.

2.3.1. Algatamine

Sõmeru valla üldplaneeringu algatas Sõmeru Vallavolikogu 25.jaanuaril 2005.a otsusega nr 159 (vt. lisa 1).

2.3.2. Korraldamine

Üldplaneeringu koostamist korraldab Sõmeru Vallavalitsuse poolt Peep Vassiljev, Viktor Häninen, Janne Lainjärv.

Töö koostajaks valiti OÜ E-Konsult. Töö toimub nimetatud ettevõtte ja vallavalitsuse vahelise lepingu alusel.

Tööde esimeseks etapiks on üldplaneeringuga seotud probleemide püstitamine ja väljaselgitamine ning planeeringu lähteseisukohtade aruande esitamine omavalitsusele seisukohavõtuks ja täiendamiseks.

2.4. Alusandmete koondamine

E-Konsult OÜ juurde on üldplaneeringu alusandmete koondamiseks ja lähteseisukohtade koostamiseks moodustatud ad-hoc töörühm koosseisus Andres Levald (projekti juht), Eduard Pukkonen (geoinformatsioon, Dereevos OÜ) ning Aljona Galazan.

Käesolevas töös on **lähteandmetena** käsitletud mitmesugust taustateavet planeeringuala kohta, samuti lähteandmete koondamise käigus tehtud ettepanekuid.

Kohtandmete all mõistetakse mitmesuguseid geograafiliselt asukohaga seotud kaardiandmeid, mis üldjuhul sisaldavad ka lähteandmete osas kaardile kantavat teavet.

Kogutud teavet on kirjeldatud käesoleva aruande osas *3 Lähteandmed*, *4 Kohtandmed* ning lisades 1-14. Kogutud teavet illustreerivad kaardid 1 ja 2.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 7 (46)

Planeeringu koostamiseks vajalikke andmeid on planeeritaval maa-alal asuvad või planeeritava maa-ala kohta käivaid andmeid valdavad isikud kohustatud tasuta andma planeeringu koostamist korraldavale kohalikule omavalitsusele või nende poolt volitatud planeeringu koostajale (Planeerimisseadus § 14 lg 1).

Töörühm on tegelenud materjali koondamisega planeeringu korraldajatel, andmeid haldavatest institutsioonidest, huvitatud osapooltelt ning muudest asjakohastest allikatest. Mitmed digitaalandmed on koostaja poolt täiendavalt hangitud ja digitaliseeritud.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 8 (46)

3. Lähteandmed

Üldplaneeringu lähteandmete koondamine ja selle käigus toimunud arutelud andsid aluse järgmistele üldplaneeringu lähteseisukohtadele.

3.1. Planeeringuala asend

3.1.1. Paiknemine ja suurus

Planeeringuala on Sõmeru vald pindalaga 167,6 km².

Sõmeru vald paikneb Lääne-Viru maakonnas piirnedes põhjas ja kirdes Viru-Nigula, kagus Rägavere, lõunas Vinni ning läänes Rakvere linna, Rakvere ja Haljala vallaga.

Sõmeru on Lääne-Viru maaomavalitsuste seas üks väiksemaid. Tänu Rakvere linna lähedusele ja asukohale Tallinn – Narva maantee ja raudtee sõlmkohas on Sõmeru vald maakonna kõige tihedamalt asustatud vald.

Joonis 1. Sõmeru valla asukoht

Valla territoorium on küllaltki kompaktne, veidi loode-kagusuunaliselt välja venitatud. Valla, eriti selle edelaosa arengus on tuntav Rakvere linna mõju. Valla tugevaimaks tõmbekeskuseks on kujunenud linnaga piirnev Sõmeru-Näpi piirkond, mis paikneb aga valla edelanurgas ja on seetõttu valla eri osadest ebavõrdse kättesaadavusega. Sõmeru ja Näpi asulates paiknevad ettevõtted rakendavad lähipiirkonna, sh ümbritsevate külade tööjõudu ja pakuvad samas mitmeid teenuseid. Väiksema jõuga tõmbekeskusteks on Vaeküla, Uhtna ja Ubja.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 9 (46)

3.1.3. Asustusjaotus

Valla territooriumil paikneb keskusena **Sõmeru** alevik, **Näpi** ja **Uhtna** alevikud ning 28 küla: **Aluvere**; **Andja**; Aresi; Jäätma; **Kaarli**; Katela; Katku; **Kohala**; Kohala-Eesküla; Koovälja; Muru; Nurme; Papiaru; Rahkla; Raudlepa; Raudvere; **Roodevälja**; Rägavere; Sooluse; Sämi; Sämi-Tagaküla; Toomla; **Ubja**; Ussimäe; **Vaeküla**; Varudi-Altküla; Varudi-Vanaküla; Vöhma külad (loetelus on esile tõstetud tiheasustusosalal paiknevad asulad).

Valla piiride muutmise peaks tulevikus toimuma arvestades olevaid elujõulisi keskusi, nende tagamaal kujunenud olevaid ja ajaloolisi sidemeid ning ühendusteid. Piiri korrigeerimisel tuleks arvestada, et valla elanikele kuuluvad maavaldused jääksid tervikuna oma valla territooriumile.

3.2. *Looduslikud tingimused ja loodusressursid*

3.2.1. Maastikud

Maastikuliselt kuulub Sõmeru vald Põhja - Eesti lavamaa piiridesse. Sõmeru vald paikneb Pandivere kõrgustiku põhjanõlval. Kõrgustiku looduslikuks piiriks loetakse teda ümbritsevate soode ja allikate vööndit umbes 80 m kõrgusel üle merepinna. Pandivere kõrgustik on kõige karstunum piirkond Eestis. Vallas on ohrasti allikaid, enamus neist on seotud karstiga. Pandivere nitraaditundlik veekaitseala piirese jääb umbes pool valla territooriumist.

Pandivere kõrgustik on veelahkmeks Peipsi järve, Soome lahe ja Liivi lahe vesikondade jõgedele. Kõrgustiku keskosas vooluvete võrk puudub. See algab alles nõlvadel 90 – 150 m kõrguselt.

Vaeküla ümbruse reljeefis on tähelepanvad loode - kagusuunalised väikevoored. Paksu moreenkate tõttu on pinnas siin viljakas. Valla põhjaosa on tasasema reljeefiga - lainjas tasandik, kus kohati kerkib üksikuid kruusakühme ja -känniseid. Madalatel aladel levivad niisked puisniidud ja sood.

3.2.2. Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud

Roheline võrgustik koosneb tuumaladest ja koridoridest, mis on ühendatud ühtselt funktsioneerivaks tervikuks. Kogu võrgustiku toimimine toetub tugialadele, mis on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad ning mis on tavaliselt juba looduskaitse alla võetud (vt. joonised 3, 4 ja 8). Sõmeru valla tugialadeks on: Kohala park, Uhtna park, Muru karst, Vaeküla park ja Rägavere park, mis koos metsamassiividega ning Sämi-Kuristiku kaitseala ja Mõdriku-Roela maastikukaitsealaga moodustavad maakonna tasandil tuumalasad.

Sõmeru valla rohevõrgustiku saab vaadelda kui puudulikku. Valla peamiseks maastikuks on siiski avar põllumajanduslik maastik. Vald on siiski ümbritsetud hästi seotud omavahel suurte tuumaladega (eelpool mainitud), mis oma suures osas asuvad teistes valdades.

Rohelise võrgustiku sidususe ja terviklikkuse tagavad rohelised koridorid tuumalade vahel. Valda läbivad pikad ja kitsad rohekoridorid, mis on seotud jõgede ümbruskonnaga. Tugialad lähemas vaatluses on siiski füüsiliselt isoleeritud üldisest rohevõrgustikust.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 11 (46)

Kohaliku rohevõrgustiku täiendavad alleed, nendest tähelepanuväärseim ja säilitamist vajav on Roodevälja tee allee, ja asustuse sisesed haljasalad, nii puhkemaastikud kui ka kaitseistandused.

Konfliktset piirkonnad on tavaliselt seal, kus roheline võrgustik lõikub inimtekkeliste infrastruktuuridega (maanteed) või rohelist võrgustikku välistavate aladega (nt. tööstuspiirkonnad). Tööstustsoonid risustavad maastiku ja pole läbitavad ei inimeste ega loomade poolt. Kõige suurem probleem on Roodevälja-Näpi piirkonnas, kus ristuvad raudteed ja maanteed ning kuhu on koondunud tööstus laiale territooriumile.

Joonis 3. Sõmeru valla rohevõrgustik

Valla rohevõrgustik vajab ülevaatamist üldplaneeringu koostamise käigus ning täiendatud võimalikult paljude koridoride ja tuumaladega, et esmajärjekorras tagada inimeste ja loomade alternatiivset, turvalist ja meeldivat liikumist läbi valda ning suunata rohevõrgustiku arengut rohkem inimeste mitmekesise rekreatsiooni faktorina.

Positiivseks valla rohevõrgustiku arengu jaoks on kavatsus koostada ja rakendada Uhtna küla haljastuse arengukava juba alates aastast 2005. Antud alal on palju looduskaitse aluseid objekte (nt. Muru karst) ning see asub maakonna tähtsas rohekoridoris, seetõttu vajabki kvaliteetset korraldamist.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 12 (46)

3.2.3. Looduskaitsealad ja –objektid

Tabel 1. Looduskaitse Sõmeru vallas

Tüüp	Nimi	Asukoht	Pindala ha	Kaitse all aastast	Märkused
Kaitseala	Sämi loodushoiuala	Sämi-Tagaküla	175	2004	Kavandatav 953,8 hektarine Sämi MKA peab hõlmama ka Sämi LHA suures osas.
Kaitseala	Mõdriku-Roela loodushoiuala				Valda jääb üks väga väike osa sellest
Park	Kohala park	Kohala küla	13,2	1958	-
Park	Uhtna park	Uhtna küla	6,1	1958	-
Park	Rägavere park	Rägavere küla	5,1	2000	-
Park	Vaeküla park	Vaeküla küla	13,1	-	-
Allikad, veesäilitusala	Rahkla allikad	Rahkla küla	-	1978	On kantud ürglooduse raamatusse – <i>Heinsalu, 1990</i>
Allikad, veesäilitusala	Sämiveski allikad	Sämi küla	-	1978	Allikateala on 150 meetrit pikk ja siin leidub 7 suuremat tõusu- ja langeallikat. Siit algab Kunda jõkke suubuv Sämi oja

3.2.3.1. Sämi loodushoiuala

Hetkel Sämi loodushoiuala kuulub Natura 2000 kaitsealade nimekirja alates 22. aprillist 2004.a. Selle pindala on 175 ha.

Sõmeru valla üldplaneeringu koostamise ajal on kavandatav Sämi maastikukaitseala, mis suures osas katab loodushoiuala ning osaliselt peaks jääma ka Sõmeru valda. Kavandatava soomaastiku kaitseala kogupindalaks on 953,8 ha, mille väärtala tüübiks on ranna- ja luhanii.

3.2.3.2. Kohala, Uhtna, Vaeküla ja Rägavere pargid

Kohala ja Uhtna pargid on võetud kaitse alla 27.11.1958.a. Kohala pargi pindala on 13,2 ha, Uhtna pargi – 6,1 ha.

Samast kuupäevast on kaitse alla võetud ka **Rägavere park**, mille pindalaks on 5,1 ha. Rägavere pargi kohta toimib Vabariigi Valitsuse 30. mai 2000. a määrus nr 173 Kaitsealuste parkide kaitse-eeskiri. Pargi piirid on kirjeldatud Vabariigi Valitsuse 14. mai 2002. a määruses nr 163 Lääne-Virumaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused.

Vaeküla park on samuti kaitse all ning on 13,1 ha pindalaga.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 13 (46)

Joonis 4. Sõmeru valla looduskaitse

3.2.3.3. Karst ja allikad

Olulised loodusemälestised on karst ja allikad, mis samaaegselt on ka veesäilitusaladeks. Piirkonna suurimaks karstialaks on Muru, väiksemad on Sämi Kuristiku, Kohala kurisu, Vanajõe karstialad.

Muru karstialal on Eestis ainulaadne karstunud veerudega org. Karstiala on kantud ürglooduse raamatusse (Heinsalu, 1990) ja tal on suur tähtsus veesäilitusalana.

Suuremad allikad on Rahkla ja Sämi veski allikad. Need paiknevad Kunda jõe valgjal. Rahkla allikad on olulised veesäilitusalana, alates 11.12.1978.a üksikobjektina riikliku kaitse all ning on kantud ürglooduse raamatusse – Heinsalu, 1990. Sämi veski allikad on üksikobjektina riikliku kaitse all ka alates 11.12.1978.a. Allikateala on 150 meetrit pikk ja siin leidub 7 suuremat tõusu- ja langeallikat. Siit algab Kunda jõkke suubuv Sämi oja.

Väiksemaid allikaid esineb Muru salajõe avanemise alal.

Karstidest ja allikatest on võimalik lugeda raamatust „Kunda piirkonna tööstusmaastik“ (1995), mille koostajaks on H. Kink ning eelmise üldplaneeringu seletuskirjas (Sõmeru üldplaneering, 2002).

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 14 (46)

3.2.4. Pinnaveed

Valla lääneosa veestavad Selja, keskosa Toolse, idaosa Kunda jõgi ja nende lisajõed (vt. tabel 2). Järvi vallas ei ole.

Tabel 2. Sõmeru valla vooluveekogud

Veekogu	Kood	Valgala [km ²]	Piiranguvöönd [m]	Ehituskeeluvöönd [m]	Veekaitsevöönd [m]
Toolse jõgi**	10741	84,7	100	50	10
Vaeküla oja**	10737	49,5	100	50	10
Kunda jõgi**	10729	530	100	50	10
Selja jõgi**	10746	434	100	50	10
Soolikaoja*	10753	136	100	50	10
Sõmeru jõgi*	10756	68	100	50	10
Allika oja		17	50	25	10
Näpi oja**		19,3	50	25	10
Murusepa kraav		11,9	50	25	10

* Sõmeru vallas paiknevad reostustundlikkuse järgi heitveesuublana kasutatavad veekogud

** Reaalselt puhastusseadmete heitveesuublana kasutusel olevad veekogud

Kõik jõed, väljaarvatud Allika oja, Näpi oja ja Murusepa kraav, kuuluvad avalikult kasutatavate jõgede nimekirja. Jõgedel on kalamajanduslik tähtsus. Kunda, Toolse, Selja ja Sõmeru jõed on allikalise toitumisega külmaveelised siirdekalade (lõhe, meriforell) koelmujõed.

Joonis 5. Sõmeru valla pinnaveed

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD	Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404	Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06
	Trükk: 22.06.05 11:07
	Lk 15 (46)

Sõmeru aleviku, Näpi, Ussimäe ja Roodevälja piirkond on valdavalt laugja pinnavormiga, mida ilmestavad kagust loodesse voolavad Sõmeru jõgi ning Näpi oja. Sõmeru alevikust voolab läbi Sõmeru jõgi, mis on nii asula sademevee kui puhastatud reovee eesvooluks. Jõgi kuulub Selja jõe valgalasse. Näpi ja Ussimäe külasid läbib Näpi oja, mis kuulub samuti Selja jõe valgalasse. Peale eelpool kirjeldatud vooluveekogude paikneb piirkonnas mitmeid väiksemaid maaparanduskraave. Näpi küla lähistel on Pagusoo soo, mille veed juhitakse kuivenduskraavidena Näpi oja. Soo toimib ka oja puhveralana, võimaldades vastu võtta liigvee perioodidel osa Näpi oja veest.

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse andmetel (2004) on Selja jõe seisund halb ja Kunda jõe - rahuldav.

3.2.5. Põhjavesi

Põhjavesi esineb pinnakattes, ordoviitsiumi alumises, ordoviitsiumi-kambriumi ja kambrium-vendi põhjaveekihtides.

Ordoviitsium-kambriumi põhjaveeladestu on põllumajanduses põhiliseks ühisveevarustuse allikaks. Vett võetakse 55-80 m sügavuselt.

Kaitstuks võib lugeda sinisavi alust kambrium-vendi põhjaveeladestiku vett. Kambrium-vendi veehorisondist on võimalik vett võtta puurkaevudega, mille sügavus võib ulatuda 70-st kuni 223 meetrini. A. Pihlaku andmetel võib sügavamate puurkaevude vees esineda radooni.

3.2.6. Maavarad

Vald on rikas maavarade poolest. Andmed Eesti maavarade kohta on koondatud riiklikku maavarade registrisse, mida vastavalt uuringutele aktualiseeritakse¹. Üleriigilise tähtsusega maardlate hulka kuuluvad Eesti põlevkivimaardla (Kohala, Pada, Haljala ja Rakvere uurimisväljad), Toolse ja Rakvere fosforiidimaardlad ning osaliselt Kunda lubjakivimaardla (vt. lisa 12).

3.2.6.1. Lubjakivi

Lubjakivimaardlatest jääb valla territooriumile osaliselt Kunda lubjakivimaardla (Aru-Lõuna, Toolse vasakkalda).

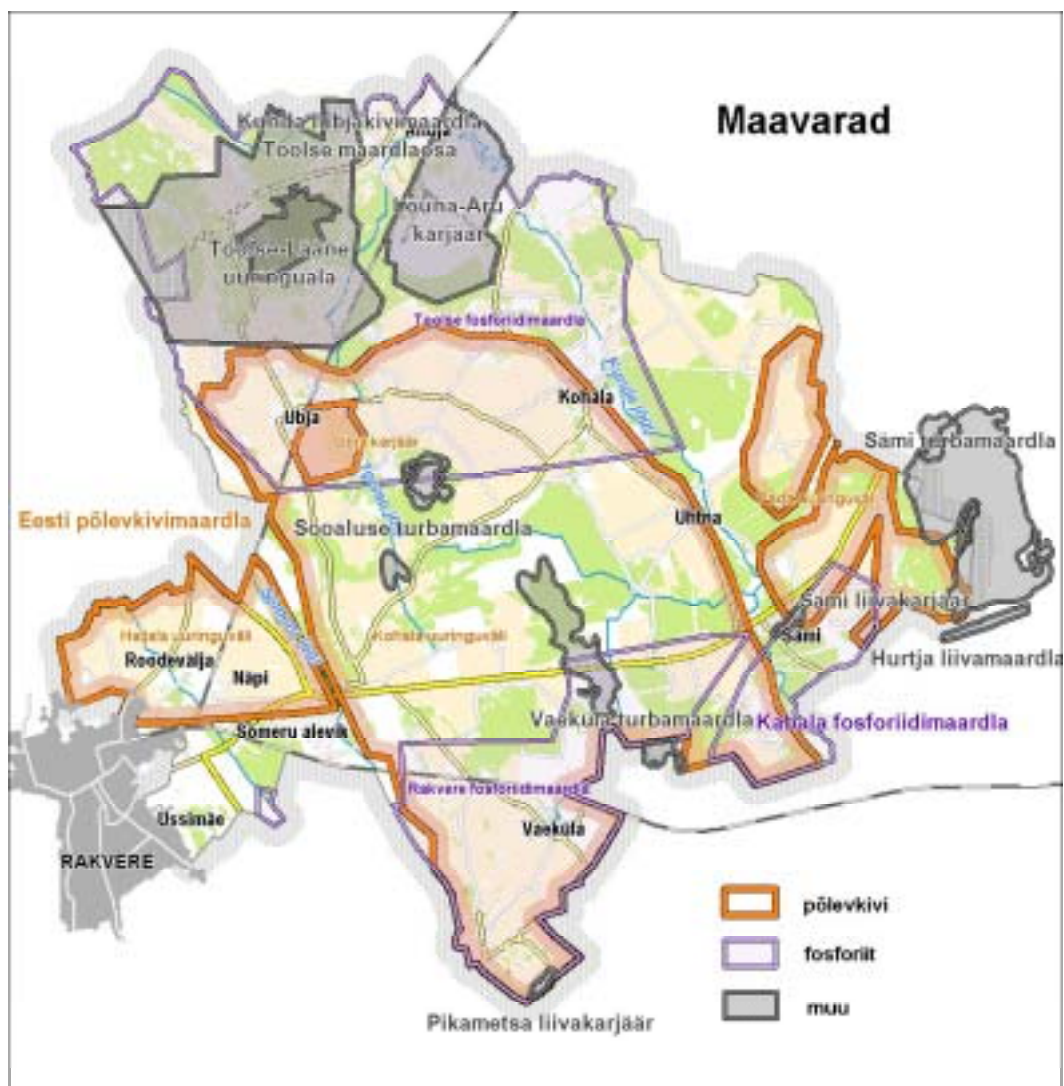
Aluvere murrus lõpetati töö 1960.a, kuivõrd rekonstrueeritud tehase tehnoloogia merglit enam ei vajanud. Karjäär on rekultiveerimata.

Kunda-Aru karjääridest on 1975.aastast pidevalt kasutusel lõunapoolne, kust kaevandatakse paasi nii tsemenditootmise tarbeks kui ka ehituskilustiku valmistamiseks. Karjäär laiub ulatuslikul maa-alal suurusega üle 550 ha. Maa-ala põhjaosas on kaevandamine lõppenud, kuid karjäär rekultiveerimata.

Sõmeru Vallavalitsuse poolt on kooskõlastatud Keskkonnaministeeriumi taotlus geoloogiliste uuringute läbiviimiseks Kunda lubjakivimaardlas Toolse-Lääne uuringuala peal.

¹ vastutavaks töötajaks on Keskkonnaministeerium ning volitatud töötajaks OÜ Eesti Geoloogiakeskus (Vabariigi Valitsuse 3. veebruari 1999. a määrus nr 47 Riikliku maavarade registri pidamise põhimääruse kinnitamine RT I 1999, 12, 194)

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 16 (46)

Joonis 6. Sõmeru valla maavarad

3.2.6.2. Põlevkivi

Käesoleval ajal vallas põlevkivi kaevandamist ei toimu, kuid seoses idapoolsete paremate põlevkivivarude ammendumisega on Lääne-Virumaa põlevkivi majanduslik tähtsus tõusmas. Seoses hea kättesaadavusega on käesolevalt Kunda Nordic Tsemendi poolt ettevalmistatud põlevkivi kaevandamine, mis toimub lahtise karjääri meetodil. Riiklike varude kasutuselevõtu menetlus koos keskkonnamõju hindamisega toimus vastava taotluse alusel Maapõueseadusega kehtestatud korras.

Ubja põlevkivikarjäär valmistatakse kaevandamiseks: mets on osaliselt raiatud, luba raudteeharu, juurdepääsutee ja laoplatsti ehitamiseks on antud. Põlevkivi kaevandamine Ubjas algab 2005. a suvel.

Ubjas kaevandati põlevkivi Kunda tsemenditehase tarbeks, õli utmist siin ei olnud. Ajal, mil Ubjas põlevkivi kaevandati, ei nõutud kaevandatud alade rekultiveerimist. Seetõttu on metsastunud karjäärialala üsna kaootilises seisundis ja sinna tekkis olme- ja tööstusjäätmete prügimägi.

Omaette probleem on piirkonna lõunaosas paiknev mahajäetud Ubja kaevandus. Vanade kaevanduskäikude varingutest, mis ei ole prognoositavad, tekivad maapinna langused. Olenevalt konkreetse muutuse eripärast ja kohast, toimub

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD	Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404	Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06
	Trükk: 22.06.05 11:07
	Lk 17 (46)

maapinna liigniiskumine ja kahjustuvad kuivendussüsteemid. Siin pole enam võimalik kahjustuste ennetamine, vaid ainult nende parandamine.

Tänaseks kujutab Vanamõisa karjääri ja õlitehase maa-ala endast tüüpilist tehnogeenset maastikku.

3.2.6.3. Fosforiit

Sõmeru valla territooriumile jäävad osaliselt Toolse, Rakvere ja äärmisse kagunurka Kabala fosforiidimaardla. Fosforiidi kaevandamist ei toimu ning ei kavandata.

3.2.6.4. Turvas ja liiv

Vallas leidub liiva ja maa-ainest ning rabaturvast. Turbamaardlatest jäävad osaliselt valla territooriumile Soosaluse, Sämi, Varudi ja Vaeküla.

Sooaluse soo kogupindala on 215 ha, s.h. turbamaardla pindala 108 ha.

Sämi turbamaardla valla territooriumile jäävat lääneserva ei kasutata, kuna see jääb Sämi-Kuristiku sookaitsealale.

Vaeküla soo pindala on 580 ha (vallas osaliselt), turbamaardla 353 ha.

Liiva ja maa-ainest kaevandatakse Sämi ja Pikametsa karjäärides.

Pikametsa karjääri kaevandatav tarbevaru on arvele võetud maa-ainesena, kasutatav teede mullete ehituseks). Kaevandatav üldpindala 12 ha.

3.2.7. Põllumaad

Sõmeru on suure põllumajandusliku potentsiaaliga vald – põllumajandusmaade osatähtsus valla territooriumil on suur (ca 55%) ja mullastik suhteliselt kõrge tootlikkusega. Sõmeru valla põllumaade keskmine boniteet on 42 hindepunkti. Haritavate maade mullad kuuluvad Uhtna mikrorajooni, kus esinevad leostunud ja leetjad liivsavi- ja saviliivmullad. Head põllumaad boniteediga üle 50 punkti on kantud teemakaardile (vt. joonis 7).

Tingituna Rakvere linna naabrusest on maa kasutamine olnud küllaltki intensiivne. Kõlvikute kultuuristamiseks on tehtud ulatuslikke maaparandustöid.

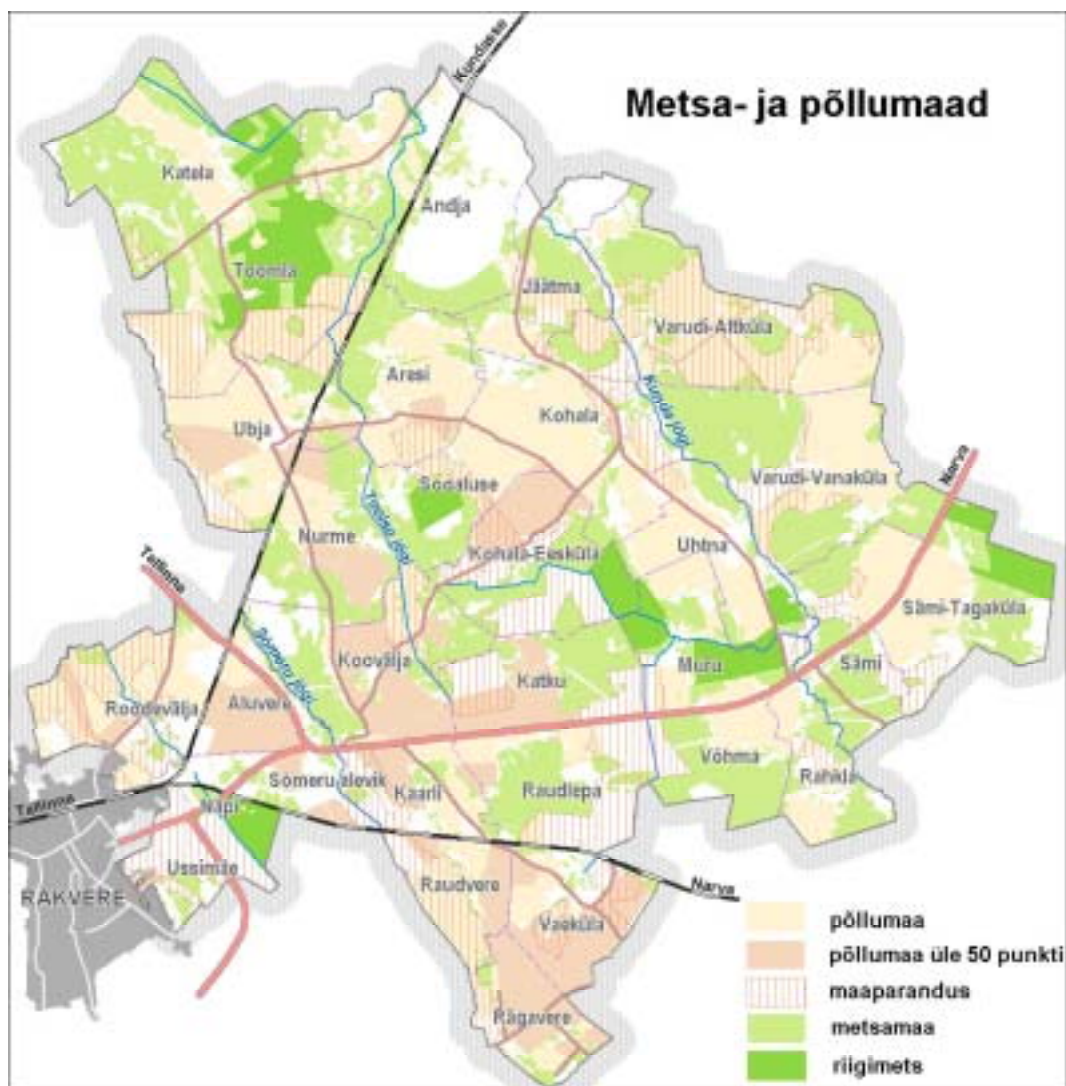
Põllumajandusliku tootmise eeldused on praegu suures osas kasutamata, jätkuvalt on probleemiks tühjad tootmishooned. Probleemne on ka väheviljakate põllumaade kasutamine. Looduslike rohumaade pindala väheneb, eelkõige väheneva kasutuse ja sellest tuleneva võsastumisega.

Põllumajandusmaa osas tuleb eristada suurema nõudlusega piirkondadena Aluvere, Koovälja, Roodevälja ja Kaarli küla piirkonda. Enam on põllumajandusmaid kasutusest väljas Katela ja Andja küla piirkonnas.

3.2.8. Metsamaad

Üldiselt metsavaeses Rakvere ümbruses on ka Sõmeru valla metsasus väike (ca 28%). Suur osa metsadest kannatab liigniiskuse all. Arvestatavad tarbemetsamassiivid puuduvad. Metsal on puhkemajandusliku ja metsa kõrvalsaaduste ressursina (marjad, seemed, jahiressurss), eriti aga oluliselt keskkonda mõjutava faktorina (veekaitse, tuulekaitse).

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 18 (46)

Joonis 7. Sõmeru valla metsa- ja põllumaad

Metsade paiknemine on ebahütlane, metsad hõlmavad valla keskosa loodekagusuunalise vööndina. Tulevikus on väheviljakate põllumaade maaviljelusel kaalukaks alternatiiviks alade metsastamine. Metsade territoriaalsest jaotusest annab ülevaate teemakaart (vt. joonis 7), kus on eraldatud ka riigimetsamaa.

3.2.9. Maakasutus

Sõmeru Vallavalitsuse andmetel seisuga 2005.a valla territooriumi kogupind on 167120,46 ha (vt. tabel 3).

Tabel 3. Sõmeru valla maabilanss 2001. ja 2005.aastatel

	Pindala 2001.a (ha)	Pindala 2005.a (ha)	Maakasutuse muutused
Põllumaad	7 222,1	7568,81	346,71
Looduslik rohumaa	1 980,0	1641,67	-338,33
Õuemaad	298,6	996,95	698,35
Metsamaad	4 410,0	4838,19	428,19
Muu maa	2 811,3	1674,84	-1 136,46
KOKKU:	16 722,0	16720,46	-1,54

2001 - 2005 aastate jooksul on väljamõõdetud ja omandusse antud maid tulnud juurde. Muudatused on tulnud kõlvikute pindade täpsustamisega. Muu maa pind

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD	Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404	Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06
	Trükk: 22.06.05 11:07
	Lk 19 (46)

on vähenenud, kuna sinna hulka oli varem arvatud ka korruselamute alune maa. Seetõttu on nüüd õuemaade (s.h. hoonete alune pind) suurenenud. Metsamaa pind on suurenenud, kuna osa varem rohumaa all olnud võsa on vahepeal metsaks kasvanud.

3.3. Ajalooline keskkond

3.3.1. Kultuuripärand

3.3.1.1. Ajastumaastikud

Ajastumaastikud Sõmeru vallas on määratud Ida-Viru maakonna teemaplaneeringuga *Lääne-Virumaa väärtuslikud maastikud*. Joonisel 8 on välja toodud I klassi maastikud, mis tähendab nende tähtsust maakonna tasandil.

Joonis 8. Sõmeru valla väärtuslikud maastikud

Kohala piirkonnal olev muististe kontsentratsioon (vt. ka joonis 9), maastikuline mitmekesisus, pinnavormide ja inimtegevuse harmoonia ning maastiku eeskujulik hooldus on tinginud kõrge esteetilise väärtuse antud paikkonnale. Virumaale iseloomulik mõisaarhitektuur on esindatud väga heas korras mõisakompleksiga.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 20 (46)

Maastiku iseloomustavad põllumajandusmaastik, mõisakeskus ja park (*Lääne-Virumaa...*). Kohala piirkonna väärtus: kultuurilis-ajalooline (maakasutus, asustus, muinsus, ajaloo kontsentraat, väärtuslike objektide kogum), looduslik, esteetiline, rekreatiivne. Kohala piirkonna tähtsamateks tunnusteks väga hästi sailinud asustusstruktuur ja teedevõrgustik, Kohala ja Uhtna mõisaansamblid koos parkidega, kolhoosiasula, terrassid, avarad põllud ja Sämiveski allikad.

Sämi-Kuristiku sookaitseala on määratud kui I klassi väärtusliikuks alaks, kuna sellel on kõrge loodusväärtus.

3.3.1.2. Muinsuskaitse

Sõmeru vallas paiknevate ja vastavalt kehtivale korrale kultuurimälestisteks tunnustatud kinnismälestiste loetelud (ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestised) on toodud käesoleva töö lisas 7 ning samas on käsitletud neist tingitud põhilisi maakasutuspiiranguid.

Joonis 9. Sõmeru valla mälestised

Kaitstavad kinnismälestised on valla maakasutuskaartide kultuurimälestiste registri jt asjakohaste materjalide alusel üldistavalt kantud üldplaneeringu kaartidele ning andmekihtidele. Mõõtkavast tingitult ei ole valla planeeringukaardil tähistatud kõiki kaitsealuseid üksikobjekte - nt koosnevad

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Sõmeru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 21 (46)

kaitsealused mõisakompleksid mitmest iseseisvalt kaitstavast objektist. Mõisaalleede muinsuskaitseväärtuste tõttu tuleb need säilitada, hooldada ja vajadusel vastava erialaspetsialisti, Muinsuskaitseinspeksiooni ja Lääne-Virumaa Keskkonnateenistuse koostöös uuendada.

Projekteerimistingimuste ning detailplaneeringute koostamisel tuleb kultuurimälestiste kaitse kohaldamisel aluseks võtta kinnismälestiste ülalnimetatud ametlikud loetelud ning nende võimalikud täiendused.

3.4. Sotsiaalne keskkond

Üksikasjalikud andmed elanikkonna, selle paiknemise ja struktuuri kohta on toodud valla arengukavas. Antud punktis on kirjeldatud kolme aasta jooksul muutunud või täienenud informatsioon.

Sõmeru vallas on olemas täielik elanikkonna register, mis on lisatud üldplaneeringu lähteseisukohtade aruande lisana 9.

3.4.1. Elanikkonna dünaamika

3.4.1.1. Elanike arv

Valla elanike registri andmetel elab vallas seisuga 20.01.2005.a 3773 alalist elanikku. Valla suuruseks on 167,6 km², mis moodustab ca 4,9 % kogu Lääne-Viru maakonnast. Elanike tihedus 22,5 el/km² ületab kahekordselt Lääne-Viru maakonna maarahvastiku keskmise.

Valla elanike loomulik iive on viimasel ajal muutus positiivseks: 8 inimest (2004.a). Sellega võib võrrelda 2000.a andmed, mil iive oli nõrgalt negatiivne: -16 inimest.

3.4.1.2. Rahvuslik ja ealine koosseis

Valla elanike rahvustest seisuga 01.01.2005 on eestlasi 61%. Väikses ülekaalus on vallas seisuga 01.01.2005 naisi 1950 inimest ehk 51,7%, mehi on 1823 ehk 48,3% (*Sõmeru valla elanike register*).

Võrreldes 2005.a andmed 2001.a andmetega selgub, et viimaste nelja aasta jooksul vallas on toimunud head muutused: valla elanikkond nooreneb (tööeast nooremaid inimesi on 24 % ja tööeast vanemaid - 15 %), suureneb ka tööealiste inimeste osakaal - ligi 61 % (*Sõmeru valla elanike register, 01.01.2005*).

3.4.1.3. Rahvastiku paiknemine vallas

Viimase nelja aasta jooksul valla elanike arv vähenes 216 inimese võrra (vt. tabel 4). Samas jätkuvalt toimus elanike ümberpaigutamine üle valda. Kõige suurem elanikkonna langus on tuntav Aresi, Jäätma, Muru, Sämi-Tagaküla ja Varuda-Altküla külates (0,7-0,8 korda). Kõige halvem olukord on jälgitav valla suuremates külates: Näpis, Vaekülas ja Uhtnas, kus elanikkond vähenes 0,9, 0,8 ja 0,9 korda vastavalt ehk 49, 42 ja 30 inimese võrra vastavalt.

Vaatamata Sõmeru aleviku asukohale ja sellele, et Sõmerus elab ca 35% kogu valla elanikkonnast, on siin tuntav ka elanikkonna vähenemine (4 aasta jooksul 12 inimese võrra).

Elanikkonna väike suurenemine on jälgitav Kohala, Papiaru ja Katela külates. Sellest võib järeldada, et rahvastik koondub mitte ainult valla keskusele, linna

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 22 (46)

külje alla, vaid liigub ka teistesse valla suundadesse, kus on head ühendused keskustega – Rakvere ja Kunda linnade ning Sõmeru alevikuga.

Tabel 4. Sõmeru valla elanike arvu dünaamika 2001- 2005

Nr	Sõmeru valla asula	Elanike arv		Elanike arvu muutus 2001 kuni 2005	
		2001	2005	In. arvu kasv või langus	Korda:
1.	elukohata	-	20	-	-
2.	1242 ALUVERE	25	29	4	1,2
3.	1259 ANDJA	22	23	1	1
4.	1345 ARESI	56	46	-10	0,8
5.	2373 JÄÄTMA	6	5	-1	0,8
6.	2405 KAARLI	55	48	-7	0,9
7.	2851 KATKU	15	13	-2	0,9
8.	2853 KATELA	20	25	5	1,3
9.	3261 KOHALA-EESKÜLA	44	39	-5	0,9
10.	3263 KOHALA	143	154	11	1,1
11.	3432 KOOVÄLJA	65	69	4	1,1
12.	5055 MURU	48	40	-8	0,8
13.	5478 NURME	7	11	4	1,6
14.	5554 NÄPI	414	365	-49	0,9
15.	5979 PAPIARU	22	27	5	1,2
16.	6726 RAHKLA	31	34	3	1,1
17.	6850 RAUDLEPA	34	32	-2	0,9
18.	6860 RAUDVERE	20	18	-2	0,9
19.	7058 ROODEVÄLJA	163	166	3	1
20.	7199 RÄGAVERE	60	52	-8	0,9
21.	7684 SOOALUSE	13	16	3	1,2
22.	7892 SÕMERU	1338	1326	-12	1
23.	7925 SÄMI-TAGAKÜLA	21	15	-6	0,7
24.	7927 SÄMI	70	73	3	1
25.	8304 TOOMLA	10	10	0	1
26.	8610 UBJA	301	299	-2	1
27.	8637 UHTNA	397	367	-30	0,9
28.	8740 USSIMÄE	165	164	-1	1
29.	8822 VAEKÜLA	266	224	-42	0,8
30.	9098 VARUDI-VANAKÜLA	51	48	-3	0,9
31.	9099 VARUDI-ALTKÜLA	6	5	-1	0,8
32.	9495 VÕHMA	11	10	-1	0,9
	770 SÕMERU Kokku	3899	3773	-126	1

Elanike ümberpaigutumine majandi- ja majandite osakondade keskustesse toimus suurmajandite loomise ja tootmise kontsentratsiooniga enamiku kõrvalise asendiga külade elanikkonna arvel. Juba aastaks 2001 oli oma endise tähtsuse minetanud Vaeküla, kus elanike arv selleks aastaks vähenes 2,1 korda (*Sõmeru valla üldplaneering, 2002*). Talude taastamisega on elanike arv valla äärealade küldes stabiliseerunud, kuid põllumajanduse madalseisu tõttu edeneb talude arendamine väga vaevaliselt.

Sõmeru ja Näpi elanike arvu kasvu on oluliselt mõjutanud ka soodne asend – lähedus Rakvere linnale ja liiklusmagistraalidele Nad kujunesid asulateks, kuhu Rakvere linn paigutas oma tööstusettevõtteid ja nende tsehhe. Täna on nende asulate ja Rakvere linna vahel säilinud intensiivne tööalane pendelmigratsioon.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD	Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404	Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06
	Trükk: 22.06.05 11:07
	Lk 23 (46)

2004.aasta jooksul valda saabus 224 inimest ja lahkus 221 inimest, valla siserännet moodustas sellest ca 30% ehk 67 inimest (*Sõmeru valla elanike register*). Populaarseimad kohad, kuhu läksid valla elanikud olid Rakvere linn (53 in.), Tallinn (28 in.) ja Kunda linn (9 in.). 157 inimesest saabus Sõmeru valda Rakevere linnast (48 in.), Tallinnast (11 in.), Haljala vallast (11 in.) ja 14 inimest saabus valda teadmata kohtadest (vt. lisa 9).

3.4.1.3.1. Keskused

Sõmeru vallas on tekkinud ja välja arenenud sisemised tõmbekeskused Sõmerul, Näpil ja Uhtnas. Teised külad ei oma iseseisva keskusena nii olulist tähendust. Siiski tuleb edasise arengu ja teenuste osutamise aspektist eristada järgmisi sisemisi keskusi, mille ümber paiknevaid külade piirkondi võib käsitleda ühtse halduspiirkonna sisemiste kogukondadena:

- *Sõmeru* – Näpi – Roodevälja
- *Uhtna* – Kohala – Sämi
- *Ubja* – Katela – Andja
- *Vaeküla* – Raudlepa – Raudvere

Määratletud sisemised keskused on kohtadeks, kus osutatakse käesolevalt kohalikku avalik-halduslikku teenust, ehk kus paiknevad teenuspunktid ja töötajad teenindavad elanikke.

Sõmeru – Näpi piirkonda iseloomustab halduspiirkonna suurema osa tööstuse ja teenindussfääri koondumine sellele alale. Samuti on see linna “magamistuba”, kus elanikkond on suhteliselt noor ja liikuv.

Uhtna, Roodevälja ja Vaeküla kui endised ühismajandi- ja osakonnakeskused on hõlmatud rohkem põllumajandusliku tootmisega.

Ubja – Katela – Andja on aja jooksul arenenud tänu põlevkivi kaevandamisele.

Haldusreformi alastel läbirääkimistel maavanemaga ja Rakvere linna esindajatega on kokku lepitud Näpi ning Rakvere (rajatava) ringtee ja Peterburi maantee vahelise ala jäämises Sõmeru vallale, kuhu vallal on kavandatud vastavalt kehtestatud üldplaneeringule (2002) välja arendada valla ja kogu ühise halduspiirkonna arengu aspektist oluline ettevõtlus- ja tööstusküla ning elamuehitusala.

Sõmeru—Rägavere ühisevalla kui tervikliku halduspiirkonna keskuse osas on olnud arutlusel ja mõeldavatest võimalustest jäänud esile Sõmeru. Ettepanek tugineb seisukohale, et niinimetatud “Sõmeru rist” (keskust tuleks käsitleda alana Sõmeru – Aluvere kooli piirkond – Näpi – Näpi tagune tööstuspiirkond) jääb inimestele peamiseks läbitavaks keskuseks, liikudes Rakvere suunal ja käies tööle.

3.4.1.3.2. Teenindus

Elanike igapäevaseid vajadusi rahuldavad vallas naabervaldades, eriti aga Rakvere linnas paiknevad teenindusasutused. Kuna vald on Rakvere mõjutsoonis, on suurt osa vajadustest võimalik katta Rakvere teenindusettevõtete baasil.

Vallamaja paikneb valla edelanurgas Sõmeru alevikus. Vallakeskuse kättesaadavus on suure ajakulu tõttu paljudele vallaelanikele raskendatud.

Valla territooriumil on suurimateks teeninduskeskusteks kujunenud Sõmeru ja Näpi, suurema tähtsusega on veel Uhtna, Ubja, Vaeküla ja Roodevälja.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 24 (46)

Teenindusasutuste kättesaadavus on väga hea valla kesk- ja edelaosas Tallinn-Narva maantee ja raudteega ning Rakvere linnaga külgnevatel aladel, halb aga valla idaosa elanikel (teenindusasutusi kohapeal vähe, bussiühendus puudulik). Teenindusasutused puuduvad ka valla põhjaosas Katela ja Andja külas. Nende külade elanikel on aga heade ühendusvõimaluste tõttu võimalik kasutada Essu küla või Kunda linna teenindusasutusi.

Äärekülade isoleeritust aitab parandada hajaasustuspiirkondade telefonide ja andmesidevõimalustega varustamine. Kodanikukaitse (politsei, kiirabi, päästeteenistus) tagamise üheks põhifaktoriks on ulatusliku ja töökindla sidesüsteemi olemasolu.

Vastavalt Uhtna piirkonna arengukavale (2004) Uhtna side, perearsti vastuvõtupunkt ja kauplus tulevikus arendavad ja tagavad elanikkonnale elementaarse teenuse ning tarbekaupade kättesaamise võimaluse säilimise.

Lähimal ajal Rakvere väljasõidul ringteel tekib suur kaubanduskeskus, mis teenindab ka Sõmeru-Roodevälja piirkonda, seetõttu antud piirkonnas nõudlus teenindus- ja kaubanduskeskuse järele puudub.

Et parandada valla eri osade omavahelise suhtlemise võimalust, tuleb pidevalt arendada ühistranspordi korraldust, sh koolibusside marsruute.

3.4.1.3.2.1 Ühistransport

Bussiliikluse tihedus on rahuldav ning kindlustab elanike enamuse reisivajadused.

Valla elanikke teenindavad elanikke kaugbussiliinid, maakonna- ja vallabussiliinid. Tänu geograafilisele asendile ei ole vajadust nn ääremaaliinide järele. Õpilasiiline teenindavad lepingulise teenusena erinevad bussifirmad. Bussiootepaviljonid on halvas olukorras ja vajavad korrastamist.

3.4.2. Tööhõive ja valla ettevõtted

Sõmeru valla tööealiste inimeste arv on 2295 inimest ehk 61% valla elanikkonnast. Erivajadustega inimesi seisuga 01.01.2005.a on vallas 64 raske ja sügava puudega inimest. Tööhõiveametis on aastal 2004 töötuna arvele võetud 65 inimest (*Sõmeru valla elanike register*). Võrreldes aastaga 2001 on töötute arv langenud 15 inimese võrra (2001.a oli vallas 85 töötuid inimesi). Seega valla töötusprotsent 2004 aastal moodustas 1,7%.

Demograafiline tööturusurve indeks on 1,65 (keskmine Eestis 1,22, Lääne-Virumaal 1,39).

Kuna vald paikneb Rakvere linna mõjupiirkonnas, jääb tööalane pendelmigratsioon püsima ka tulevikus.

Valla ettevõtete registri andmetel (vt. lisa 11) seisuga 2004.a Sõmeru valla territooriumil on registreeritud 195 ettevõtte jm asutusi, mis annavad tööd 759 valla elanikule.

Suurimad ettevõtted (üle 100 töökohaga) on Rakvere Lihakombinaat Roodeväljal (800 töötajat), Helter-R AS Näpis (205), Rakvere Põllumajandustehnika OÜ Sõmerus (140) ja Stora Enso Timer AS Näpis (125) (vt. lisa 11).

Vallavalitsuse asutustes seisuga 2004.a töötab 134 inimest, neist 104 valla elanikku. Riigiasutustes töötab 93 inimest, neist 44 valla elanikku.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 25 (46)

Andja poorbetooni tehase (vt ka <http://www.aeroc.ee>) rajamise ja käikuandmisega toimus piirkonnas 90 uue töökoha loomine, mis andis töökohta ainult 6 valla elanikule.

Valla arengus on ülesanne äärealadel paiknevate külade osatähtsuse taastamine ning töövõimelistele elanikele tööhõive tagamine. Elanike rakendatuse suurenemisele kohapeal aitaks kaasa uute tootmis- ja teenindusettevõtete rajamine, mis annaks tööd erineva tööalase ettevalmistusega inimestele.

3.4.3. Haridus

Sõmeru vallas asub kaks põhikooli – Uhtna (115 õpilast) ja Aluvere (251 õpilast, 2001.a oli 320 õpilast) ning kaks lasteaeda – Sõmeru (101 last) ja Uhtna (40 last). Kuna vallas puudub keskkool ning valla piirid ei kattu alati koolide teeninduspiirkondadega, käib suur osa päevakoolide õpilastest koolis naabervaldades või Rakvere ja Kunda linnas.

Vallas asub ka Vaeküla riigikool, mille kasutuses on 56 ha maad. Vaeküla kool toimib kohaliku kultuuri- ja spordikeskusena.

3.4.4. Kultuur

3.4.4.1. Raamatukogud

Sõmeru vallas on kaks raamatukogu. Sõmeru raamatukogu tegutseb Sõmeru lastepäevakodus. Uhtna raamatukogu tegutseb Uhtna lastepäevakodu hoones. Hoone olukord on rahuldav. Uhtna raamatukogu teeninduspiirkonnad on Uhtna ja Kohala asulad ning Sämi–Võhma, Rahkla, Varudi, Kohala, Soosaluse, Aresi ja Jäätma külad.

3.4.4.2. Klubid ja rahvamajad

Sõmeru vallas asub 3 klubi (Sõmeru, Kaarli ja Ubja) ja 1 kultuurituba (tegitseb Uhtna lasteaias), lisaks toimib ka Näpi-Sõmeru külaklubi, mis käib koos Aluvere Põhikooli ruumes. Klubide hooned vajavad remonti, Uhtna kultuurituba ja Näpi-Sõmeru külaklubi vajavad hoopis oma eraldi hoonet. Klubide hooned on valla omanduses ning valla finantseerimisel ja osaliselt osatasude arvel tegutsevad taidlus- ja huvialaringid ja toimuvad peoõhtud.

3.4.5. Tervishoid

Rakvere KEK-ile kuuluvas hoones paikneb eraomanduses OÜ Sõmeru Tervisekeskus asukohaga Näpil. Siin asub valla peamine perearsti töökoht. Perearsti vastuvõtud toimuvad ka Uhtnas, Ubjas ja Sõmerul.

Vastavalt Uhtna piirkonna arengukavale (2004) lähimas tulevikus perearsti vastuvõtupunkt peaks tagama elanikkonnale elementaarse teenuse. Uhtna Hooldekodu ja selle ümbruse arenemine peaks tagama vanuritele hubase elamise, mis vastaks kaasaegsetele nõuetele.

Statsionaarne arstiabi keskus ja kiirabi asuvad Rakveres.

3.4.6. Päästeteenistus ja tuleohutus

Elanike turvalisus tagatakse vastavalt seadustele riiklike struktuuride poolt. Rakveres asub Lääne-Virumaa Politseiprefektuur korrakaitse, liiklusjärelvalve ning kriminaalosakonnaga. Vallas töötab konstaabel.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 26 (46)

Tuletõrje-päästeteenistus on lahendatud Lääne-Virumaa Päästeteenistuse baasil, mille keskus asub Rakveres. Tuletõrje- ja päästeteenistuse vahel on raadiosidesüsteem. Vältimatut abi annab Rakvere Haigla kiirabiteenistus.

3.5. Ehitatud keskkond

3.5.1. Munitsipaalmaad

Munitsipaalmaa all mõistetakse valla ülesannete täitmiseks ja arenguks ja vallaasutuste tegevuseks vajalikku maad ja valla omandisse kuuluvaid kinnistuid.

Tänaseks on Sõmeru valla omandis valla territooriumil on 10 katastriüksust (vt. tabel 5).

Tabel 5. Valla munitsipaalmaad

Jrk. nr.	Asutus/Katastriüksus	Asukoht	Pindala m ²	Maakasutuse sihtotstarve	Märkus
1.	Sõmeru lasteaed Sõmeru maja	Sõmeru alevik	11069	Sotsiaalmaa	
2.	Sõmeru lasteaed Uhtna maja	Uhtna küla	17123	Sotsiaalmaa	
3.	Aluvere Põhikooli kü	Sõmeru alevik	45714		jagatud kaheks 28.10.2003
4.	Katla kü	Sõmeru alevik	202	Tootmishoonete maa	Aluvere Põhikooli kü jagamisel tekkinud
5.	Tiigi tn 2 asuv kü	Sõmeru alevik	1487	Ühisk. hoonete maa	Sõmeru klubi
6.	Rahvamaja kü	Kaarli küla	10834	Ühisk. hoonete maa	
7.	Keskuse kü	Sõmeru alevik	23016	Ühisk. hoonete maa	tulevane vallamaja asukoht
8.	Tee kü	Roodevälja küla	19000	Transpordimaa	
9.	Ubja klubi kü	Ubja küla	5018	Ühisk. hoonete maa	
10.	Jõe tn. 9 asuv kü	Sõmeru alevik	1038	Ühisk. hoonete maa	saunamaja
11.	Uhtna Hooldekodu	Uhtna küla	5266	Ühisk. hoonete maa	
12.	Sõmeru Vallavalitsus	Sõmeru alevik	1748	Ühisk. hoonete maa	vallamaja
13	Uhtna Põhikool	Uhtna küla	46321	Ühisk. hoonete maa	
14	Sämi liivakarjääri	Sämi küla	144700	Karjäärde maa	seatud kasutusvaldus OÜ Kohala SF
Sõmeru raamatukogu asub lasteaiaas vt. jrk nr. 1					
Ubja Päevakeskus asub kortermajas jätkuvalt riigi omandis oleval maal.					
KOKKU:			332536		
15	Puiestee tn. 10 asuv kü	Sõmeru alevik	2405	Korruselamumaa	korter nr. 15 üldpinnaga 28,2 m ² reg. nr. 33728 282/12978 mõttelist osa
16	Uhtna 5 asuv kü	Uhtna küla	1807	Elamumaa	korter nr. 12 üldpinnaga 47,8 m ² 478/7901 mõttelist osa
17	Uhtna 8 asuv kü	Uhtna küla	7586	Elamumaa	korter nr. 16 üldpinnaga 42,7 m ² reg nr. 19916 427/11293 mõttelist osa

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 27 (46)

3.5.2. Elamumaad

Sõmeru vallas on eriti soodne asend maanteede ristmes ning raudtee- ja tehniliste kommunikatsioonide sõlmene.

Valla Sõmeru – Näpi piirkonda iseloomustab suurema osa tööstuse ja teenindussfääri koondumine sellele alale. Linna lähedus ja hea teedevõrk ning töökohtade olemasolu on mõjutanud elanike arvu kasvu selles piirkonnas. Elanikkond on suhteliselt noor. Sellest tulenevalt suur vajadus ehituskruuntide järele ühepereelamute ehitamiseks.

Üldplaneeriguga on planeeritud reservalad väikeelamute ehitamiseks Roodevälja ja Ussimäe külas ning täiendavalt Sõmeru alevikus. On arvestatud olemasolevate elamupiirkondade, töökohtade, sotsiaal- ning teenindusasutuste paiknemise ja kättesaadavusega.

Lähitulevikus toob arenev ettevõtetus juurde uusi töökohti Uhtna piirkonda ja seoses sellega tekib vajadus elamusektori arenguks. Ümbruskonna põllud on eraomandis ja kõrge viljakusega. Kõigest sellest lähtuvalt vald taotleb 13,44 ha suuruse riigimaa võõrandamist kohalikele omavalitsusele valla arenguks vajaliku maana vastavalt riigivaraseaduse § 24 lõikele 2 riigile kuuluvast metsamaa tükist tunnusega 77002:003:0420, nimega Põlula metskond maatükk nr. 13, suurusega 28,6 ha, Uhtna külas. Taotletaval maal on tehtud osaliselt lageraie. Soovime koostada piirkonna uute ühepereelamute detailplaneeringu, millega kaasneks hoonestusõigusega ehitamine (erakapitali kaasamise võimalus). Samas säilib ka võimalus elamuehitust laiendada eraomandis olevale maale.

Vähemal määral on elamuehitus võimalik ka Vaekülas, Ubjas, Kohalas ja Jäätmal.

3.5.3. Äri-, tootmis- ja teenindusmaad

Valla ettevõtete registri andmetel (vt. lisa 11 seisuga 2004.a Sõmeru valla territooriumil on registreeritud 195 ettevõtte jm asutusi, nendest 26 aktsiaseltsi (14% ettevõtete üldarvust), 63 osäühingut (32% üldarvust), 50 mittetulundusühingut (26% üldarvust), 38 füüsilisest isikust ettevõtjaid (19%), 9 vallaasutusi (5%) ja 3 riiklike asutusi (2%).

Oluliseks on siin sobivus keskkonnaga ning ümbruskonna võimalikult väike saastus, samuti nende alade sobilik paiknemine teede, trasside ning elamupiirkondade suhtes.

Esmajärjekorras on vajalik taas kasutusse võtta juba olemasolevad, endiste majandite keskuste ehitised Ubja, Uhtna ja Vaeküla külas.

Olemasolevatele ettevõtetele laienemise võimaluste loomiseks ja uute rajamiseks on reserveeritud maa-alad Papiaru, Roodevälja, Aluveres, Ussimäe ja Uhtna külas ning Sõmeru aleviku ja raudtee vahel.

Andja külas on võimalus tootmist laiendada AS Aeroc omandis oleval Virukivi 29,02 ha suurusel kinnistul ja AS Triverk omandis oleval Paeniidu 19,63 ha suurusel kinnistul.

3.5.4. Puhkeotstarbega maad

Valla suuremateks keskusteks on kujunenud Sõmeru ja Näpi, lisaks Uhtna, Ubja, Vaeküla, Roodevälja, Ussimäe. Seoses lähitulevikus keskustes areneva ettevõtlusega ja uute töökohtade tekkimisega suureneb ka elanikkond.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 28 (46)

Pingete ja stressi maandamiseks on teatavasti üheks paremaks võimaluseks looduses viibimine. On normaalne, et inimesed saaksid sportida või ka lihtsalt vabas looduses liikuda võimalikult kodu lähedal, selleks otstarbeks kujundatud ja turvalisel alal.

Sõmeru alevikus on alustatud Sõmeru tiigiäärse, Sõmeru aleviku lõunaosas elamumaade ja raudtee vahel asuva metsamaa ja Aluvere Põhikooli ümbritseva ala kujundamist pargiks (puhketsooniks) koos sinna kuuluvate suusaradade, terviseraja, kunstlikku kelgu ja suusamäega, ujumiskohaga, rannavolle platsiga, võimlemislinnakuga.

Tulevikus laieneb puhkeala üle maantee ja hõlmab ka Näpi küla Metsavahe tee äärse metsaga kaetud ala.

Vaeküla park tuleks heakorrastada säilitades ja arendades piirkonnale iseloomulikke alleesid.

Ubja külas tuleks suletud põlevkivikaevanduse territoorium perspektiivis rekultiveerida ja kujundada vaba aja veetmise kohaks. Olemasolev haljasala küla keskuses kahekorruselistest korterelamutest loodes (lammutatud kontori ümbrus) kujundada pargiks.

Roodevälja külas näha ette endise mõisahoone juures oleva pargi laiendamist Vahtra alleega piirneval alal Arkna – Rakvere teeni.

Eraomandis oleva Uhtna mõisahoone juurde kuuluva pargiala kasutamiseks leida võimalus koos omanikuga.

Puhkemajanduse arengu üheks võimaluseks on turismitalude arendamine (Kohala mõis, Sämi maastikukaitseala, Rahkla allikad).

3.6. Tehniline infrastruktuur

3.6.1. Transpordiühendused

3.6.1.1. Raudtee

Rakverest suunduv raudtee jaguneb kaheks Sõmeru valla ja Rakvere linna piiri peal. Üks raudtee jookseb Kunda tsemenditehaseni, teine ... Lisaks põhiteedele on olemas ning rajamisel mitmed raudteeharud tööstusetaoliste teenindamiseks.

Tööstuse arendamise aspektist on vajalik raudtee rajamine sadamani. Tänapäeval raudtee juurdepääsu puudumine Kunda kaubasadamale ja tulevikus loodavale reisisadamale pidurdab oluliselt ettevõtet, sealhulgas tööstuse ning turismi ja elamumajanduse arengut raudteega piirnevatel aladel. Sõmeru aspektist on see oluline arengupidur Näpi, Aluvere, Ubja ja Andja külade tööstuspiirkondades.

3.6.1.2. Maanteed

Riigiteede registrit peab Riigi Maanteeamet maakondlike teedevalitsuste kaudu (vt. tabel 6).

Tabel 6. Sõmeru valda läbivad riigiteed

	Nimetus	Pikkus vallas [km]
Põhimaanteed		
1	Tallinn - Narva	15,2
5	Pärnu - Rakvere	4,0

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07 Lk 29 (46)

	Nimetus	Pikkus vallas [km]
Tugimaanteed		
20	Põdruse - Kunda - Pada	6,8
Kohalikud maanteed		
17114	Rägavere - Mõedaku	1,2
17119	Sõmeru - Kabala	5,3
17120	Sämi - Sonda - Kiviõli	1,8
17122	Rakvere - Rannapungerja	2,1
17129	Vaeküla jaama tee	0,9
17157	Kunda mõis - Sämi	10,3
17161	Koovälja - Kohala	7,5
17162	Ubja - Kohala	4,9
17163	Sõmeru - Katela	10,5
17164	Arkna - Rakvere	3,1
17189	Rakvere sissesõit	0,6
Kokku riigimaanteed:		74,2

3.6.1.2.1. Rakvere linna põhjapoolne ringteelõik

Vastavalt kehtestatud Sõmeru valla üldplaneeringule on peamiselt Sõmeru valla territooriumile jääv Rakvere ümbersõidutee rajamine Sõmeru valla prioriteetne projekt, mis tagaks Rakverest põhja poole jääva ala normaalse funktsioneerimise ja arengu ning vähendaks transiitliikluse osa Rakvere linna läbivatel tänavatel. Selliseks projektiks sai Teostatavusuuring Rakvere põhjapoolse ringtee rajamise võimaluste selgitamiseks“, mille koostas 2004.a AS Teede Tehnokeskus.

Uus teelõik rajatakse algusega Tõrremäelt üle Arkna tee läbi Roodevälja üle Tallinn-Narva raudtee riigimaantee nr. 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru (Rakvere linna lõunapoolse ümbersõidutee pikenduseni) Ussimäe külas või teise variandina üle Kundasse suunduva raudteeharu ja paralleelselt Näpi teega Sõmeru alevikuni ristumiseni riigimaantee nr. 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru. Mõlemad võimalused on kantud planeeringukaardile.

Ringtee peab üle võtma suure transpordivoogu enda peale, vabastades sellest linna siseseid teid. Vastavalt teostatavusuuringule põhjapoolse ringtee parema lõigu (Arkna tee - põhimaantee T5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru) liiklussagedus nähakse ette 2007.a 1132 autot ööpäevas ja 2025.a 2457 autot ööpäevas.

Rakvere ringtee põhjapoolse osa ehitamine aitab positiivselt kaasa antud piirkonna ja ka Rakvere linna kui terviku arengule. See loob soodsad võimalused uue ringteelõigu piirkonna paremaks funktsioneerimiseks ning tulevikus tööstuspiirkonna, elamurajooni või mõne muu kompleksi rajamiseks sellesse piirkonda, mille üheks oluliseks osaks on teed ja tänavad ning hea ühendus põhja- ja tugimaanteedega.

Selle probleemi lahendamiseks on.

Põhjapoolse ringteelõigu ehitamiseks on mainitud uuringuga esialgselt välja pakutud kaks varianti:

- variandi A puhul oleks trassi pikkuseks esialgselt umbes 5,3 km ning
- variandi B puhul umbes 4,2 km.

Lisaks maanteele tuleks ehitada mõlema variandi puhul raudteeviadukt. Rajatav viadukt võimaldaks ohutumat ja sujuvamat liiklust ringteel.

Raudtee ääres on tegemist peamiselt väikeelamumaaga. Teele ette jäävad või teekaitsevööndisse jäävad hooned tuleb likvideerida ja maa vajadusel võõrandada.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 30 (46)

Ka rajatava raudteeviadukti peale ja mahasõidud haaravad enda alla küllaltki suure maaala.

Teostatavusuuring Rakvere põhjapoolse ringtee rajamise võimaluste kohta näitas seda, et mõlemad analüüsitud trassi variandid on majanduslikust seisukohast sarnaste näitajatega. Seega mõjutavad eeldatavalt lõpliku valiku tegemist muud otsustuskriteeriumid ning otsuse tegemine jääb uuringu tellijale: Sõmeru Vallavalitsusele, Rakvere Vallavalitsusele, Rakvere linnale ja Viru Teedevalitsusele.

Ka keskkonnaalaselt ei teki põhjapoolse ringtee rajamisega märkimisväärseid probleeme ning samuti ei tohiks tee projekteerimisel tekkida ületamatuid raskusi. Kaitsealasad või kaitstavaid looduse üksikobjekte trassile või selle vahetusse lähedusse ei jää. Vähesel määral muutub niiskusrežiim uue tee vahetus läheduses. Ainsa lisatingimusena on välja toodud müraleevendusabinõude rakendamine Rakvere linna piires.

3.6.1.3. Kohalikud teed

Sõmeru valla osas on koostanud valla- ja erateede ja tänavate register Lääne-Viru Ühisomavalitsuse korraldusel AS E.O.Map Lõuna. Registri andmetel on Sõmeru vallas kohalikke teid, tänavaid, metsateid ja erateid kokku 231 km kogupindalaga 92 ha (vt. tabel 7). Vallateede registrit haldab vallavalitsus (vt. lisa 10).

Tabel 7. Sõmeru valla teede kattetüübid

	Pikkus	Pindala	Teekatte tüübid*							
	m	m ²	A/B	MK	Kruus	Pinnas	Killustik	Sillutis	Betoon	Stab
Tänavad	14319	78707,5	6842	42	6994	56	225	0	160	0
Metsa	5435	16468,6	125	0	2383	2927	0	0	0	0
Kohalik	111865	485129	7468	1798	94756	4690	1538	55	0	1560
Määratlemata	16395	52701,1	1089	0	11017	3016	1273	0	0	0
Era	82882	291208	4338	1231	56338	17131	3844	0	0	0
Kõik Kokku	230896	924214	19862	3071	171488	27820	6880	55	160	1560

*A/B – asfaltbetoon; MK - mustkate

Kui kohalike teede osas on olukord põhiliselt küllaltki hea, siis parandamist vajavad külateed ja talude sissepääsuteed, sh erateed.

Nii riikliku kui kohaliku teederegistri andmed kajastuvad üldplaneeringu kaardiandmekihtides.

Hetkel kaalutakse Näpi tee võimalikku üleandmist riigi omandusse. Teeseadusest tulenevalt kuulub Näpi tee klassi, mis peaks olema riigitee.

Teede omandi osas on segane seis kogu Eestis. Maareformi käigus on paljud teed mõõdetud eramaade sisse ja vastavalt teeseadusele on omaniku kinnisasjal paiknev tee eratee. Tegelikuses tähendab see seda, et üks konkreetne valla tee koosneb väga mitmest teejupist, millel on erinevad omanikud. Samuti on teemaa vallateedel munitsipaliseerimata. Teede nimekiri on kinnitatud volikogus, mis sisuliselt näitab ära ainult, millised teed valla territooriumil asuvad (vt. lisa 10).

Praegusel hetkel käsitletakse vallas erateedena neid teid, mis kulgevad täielikult eramaal ja mida pole vaja avalikuks kasutuseks.

Hetkel vallal puudub võimalus erateede omandivormi muutmiseks.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD	Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404	Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06
	Trükk: 22.06.05 11:07
	Lk 31 (46)

Omandiküsimused on pädevuses kohaliku omavalitsuse selgeks teha ning lahendada. Üldplaneeringu koostamise ajal selgunud omandiküsimuste lahendused viiakse üldplaneeringusse sisse.

Uue haldusjaotuse järgi on üle 300 elanikuga külad alevikud. Seega on Uhtna ja Näpi küla tegelikult alevikud. Teeseaduse järgi on alevikes paiknevad teed tänavad. Sellest tulenevalt peab Uhtna teed nimetama ümber tänavateks. Antud küsimuse lahendamiseks on pädev kohalik omavalitsus.

Sõmeru valla ehitusmääruses on tänava kaitsevöönd 4 m teemaapiirist.

Praegusel hetkel on ka mitmeid teid, mis puuduvad teede nimekirjast ja seda just Ubjas, Ussimäel ja Roodeväljal. Uue planeeringu käigus on võimalik puuduvaid teid plaanile kanda, kui kohalik omavalitsus neid inventariseerib ning informeerib sellest üldplaneeringu koostajaid.

3.6.1.4. Kergliiklusteed

Hetkel Sõmeru vald kavandab rajada kaks valgustatud, üksteist täiendavat jalgrattateed: Rakvere-Sõmeru alevik ja Sõmeru-Kohala-Uhtna-Sämi.

Sõmeru-Rakvere lõik võib olla ehitatud eelkõige ning Rakvere linna jalgrattateede täiendavana lõiguna. Küsimärgi all on jalgrattatee viimine silla kohapeal. Selles kohas on tee väga kitsas ning praktiliselt ei paku võimalust turvaliselt läbida antud teelõiku. Hetkel uuritakse võimalusi antud probleemi lahendamiseks, jalgrattateed viia maanteelt silla alla või laiendada silda kohas, kus ta läheb liiga kitsaks. Võttes arvesse, et rongiava on kitsas ja ei paku head ülevaadet raudteel toimuvast silla taga, võib reaalseks osutada silla laiendamine.

Suureks kergliiklusradade projekt hetkel koostatakse Sõmeru aleviku lõuna osas asuva metsaala kohta, mille sihtotstarbe on tänapäeval on maatulundusmaa. Projektiga muudetakse sihtotstarvet puhke- ja virgestumaaks, et rajada sellesse suusa- ja jooksurajad kohalike ja külaliste aktiivseks puhkamiseks.

Kehtivas üldplaneeringus (2002) on Sõmeru alevikku planeeritud koolitee Rakvere teelt läbi metsa, kui tee pole veel välja ehitatud.

3.6.2. Tehnovõrgud

Olemasoleva olukorda ja arenguvisionone kajastab hetkel projektis olev tehnilise infrastruktuuri ja kommunaalmajanduse arengukava. Käesolevas tekstis on esitatud kokkuvõtte nimetatud dokumendist.

Arengukava peamine arenguvision on, et elukondlikud ja kommunaalmajanduslikud teenused tuginevad uuenenud tehnilistele infrastruktuuridele, on elanikele hästi kättesaadavad ja selleks toimib ühisvalla või/ja Sõmeru valla poolt loodud ning erafirmade ühine teenindusüksuste võrk.

Arengukava lisadokumendiks on Sõmeru valla muudatusettepanekud Rakvere Linna lähiümbruse ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukavasse aastateks 2001-2012, mis oli kinnitatud Sõmeru Vallavolikogu poolt 30.oktoobril 2004.a (vt. lisa 13).

Muudatusettepanekud sisaldavad:

1) Sõmeru aleviku, Näpi asula, Ussimäe küla ja Roodevälja küla investeeringuprojektide maksumusi ja realiseerimise ligikaudset ajagraafikut AS Rakvere Vesi projektide osas. Seoses AS Sõmeru Komel likvideerimisega on

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 32 (46)

Sõmeru Vallavolikogu kehtestanud AS Rakvere Vesi tegevuspiirkonnaks Ussimäe küla, Näpi küla ja Sõmeru alevik.

2) Roodevälja küla vee- ja kanalisatsioonivõrgu ühendamist AS Rakvere Vesi linnavõrguga ISPA Lääne-Viru Veemajandusprojekti raames aastal 2007.

ÜVK arengukavast on väljas Ubja küla, Uhtna küla, Kohala küla ja Vaeküla küla. Esialgne Sõmeru valla seisukoht on, et need külad tuleks liita Rakvere linna lähiümbruse ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava koosseisu ja teostada kõikides küldes aastatel 2007-2008 ISPA Lääne-Viru veemajandusprojekti raames kavandatud vee- ja kanalisatsioonitrasside ja rajatiste investeeringud. Seisukoht vajab Rakvere linna, Sõmeru valla ja Rakvere valla kui AS Rakvere Vesi omanike omavahelist läbirääkimist ning selle positiivsel lahenemisel jääb Sõmeru valla vee- ja kanalisatsiooniga tegelema üks vee-ettevõtte.

Seoses Uhtna ja Kohala vee- ja kanalisatsiooni varade ostmisega OÜ-lt Blister Holding Sõmeru vallale ja AS Sõmeru Komel likvideerimisega on Sõmeru Vallavolikogu poolt määratud Uhtna, Kohala, Ubja ja Vaeküla küldes uueks vee-ettevõtjaks alates 30. aprill 2004-kuni 30. aprill 2007.a. OÜ Nauri.

Momendil toimub Lääne-Viru veemajandusprojekti eelprojekti koostamine (koostab AS Eesti Veevärk Konsultatsioon) kuhu on haaratud Sõmeru alevik, Näpi küla, Roodevälja küla, Uhtna küla, Kohala küla, Ubja küla ja Vaeküla küla.

3.6.2.1. Veevarustus

Veevarustuspiirkonnad Sõmeru vallas on: Sõmeru, Näpi, Uhtna, Ubja, Vaeküla, Kohala, Roodevälja ja Ussimäe.

Ülejäänud (alla 20 %) veetarbijad paiknevad hajali ja saavad vee elamute juures asuvatest šahtkaevudest, kus mõningasel määral esineb lühikesi ühtseid trasse.

Kõikide piirkondade võrgud on üldjuhul ebarahuldavas olukorras, mis on tingitud pikast kasutuseast, aga ka projekteerimis- ja ehitusvigadest. Suhteliselt heas seisus on pumplad. Põhiline probleem on veetrasside liiga suur läbimõõt, mille tõttu vesi (eriti suvel) roiskub trassis ja ei ole võimalik tagada vee nõuetele vastavat kvaliteeti. Esineb palju rikkeid ja avarisiid.

2004.a on toetatud Aluvere kooli pumplate ühendamine.

Näpi küla (Sireli, Kressi ja Iirise tänavate piirkonna) probleemiks on see, et olemasolev veetrass asub soojustrassi künades 0,7 m sügavusel, mis külmub talvekuudel. Momendil on lülitatud sisse soojustrass ning toimub ressursside kulutamine maapinna kütmisele, et tagada ühisveevärgi vesi selle piirkonna 135-le elanikule. Selle piirkonna kohta on olemas uue veetrassi projekt ning esitatud korduvalt KIK-taotlus uue veetrassi ehitamiseks.

Roodevälja küla 158 elanikust 60 % saavad vett kohaliku karjalauda puurkaevust. Ülejäänud on ühendatud AS Rakvere Vesi linnavõrguga. Kuna puurkaev kuulub ordoviitsiumi veekompleksi ning puurkaevu vee kvaliteet ei ole tagatud. Otstarbekas on suurema osa Roodevälja küla veetarbijaist ühendada Rakvere linna veevõrguga.

Uhtna ühisveevärgis on kaks puurkaevu ja mõlemad tuleb renoveerida ning paigaldada veetöötlusseadmed.

Kogu Kohala olemasolev veevõrk tuleb välja vahetada.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 33 (46)

Sõmeru aleviku veevarustuse remondi ja investeringute programmi kohaselt nähakse ette:

- Sõmeru aleviku ja Aluverre puurkaevu veevarustusvõrgu ühendamine ühte vesivarustussüsteemi
- Sõmeru aleviku veetrasside osaline vahetamine ja veetrasside osaline asendamine uue torustikuga
- Sulgeseadmete täielik vahetamine
- Kõikides kaevudes puurkaevudes ja pumplates järkjärguline pumpade vahetus kaasaegsete vastu
- Piiparside paigaldus pumplatesse automaatseks riketeks teatamiseks
- Süsteemi paigaldamine vee rauasisalduse vähendamiseks
- Uute veetrasside projekteerimine vastavalt detailplaneeringule
- Ubja pumbamaja rekonstrueerimine.

3.6.2.1.1. Tuletõrje veevõtukohad

Tuletõrje veevõtukohad ja hüdrandid on kantud Sõmeru Vallavalitsuse andmete järgi planeeringukaardile.

3.6.2.2. Kanalisatsioon

Kanalisatsioon on veevarustusega võrreldes analoogilises ebarahuldavas olukorras. Halb on trasside ja eriti kaevude olukord. Olulisi probleeme on sadevete ärajuhtimise süsteemi puudumine ja sadevete sattumine kanalisatsiooni koos heitvetega.

Ühiskanalisatsioon on välja ehitatud Sõmerule, Näpile ja Ussimäele. Enamasti on tegu lahkvoose reovee kanalisatsiooniga. Torustikule on ühendatud mõned restkaevud. Piirkondade kanaliseerituse tase on üldiselt kõrge.

Näpi reovee ärajuhtimine on suunatud Rakvere linna puhastisse. Vaekülas on sisene kanalisatsioonivõrk välja ehitatud kuid väliskanalisatsioon puudub ja vesi on juhitud kõrvalolevasse maaparandusmagistraalkaevu.

Ussimäe küla tarbijad on ühendatud Rakvere linna veevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemi.

Roodevälja kanalisatsiooni reoveed kogutakse kogumiskaevudesse, puudub ühiskanalisatsioon. Et selles piirkonnas reostusallikaid vähendada tuleks ehitada välja ühiskanalisatsioon ja juhtida reoveed Rakvere linna puhastisse. Roodevälja küla läbib Rakvere linna Roodevälja linnaosa reovee peapumpla survetorustik.

Hajaasustuse korral on probleemiks ka kanalisatsiooni korraldamine. Vajab ülevaate koostamist ja analüüsi, kuhu majapidamiste kanalisatsioonid suubuvad ja missugune on kogumiskaevude olukord.

Ellu tuleb viia Kohala asula ja Uhtna asula kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimise eelprojektidega kavandatu. Lähemas perspektiivis tuleb Vaekülas nõuda trasside ühendamist reoveepuhasti puhastusseadmetega.

3.6.2.2.1. Sadevete kanalisatsioon

Lahkvooline sademevee kanalisatsioon on osaliselt välja ehitatud Sõmeru alevikus ja Näpi külas kattes peamiselt endisi tööstusalasid. Torustike läbimõõdud ja seisund on enamasti teadmata. Sõmeru aleviku sademevee süsteem koosneb kahest valgalast – alevi lääneosa ja keskosa sademevee kanalisatsioonist. Mõlemal valgalal on välja ehitatud sademevee puhastid, mis küll käesolevaks ajaks on

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 34 (46)

amortiseerunud. Näpi küla sademevee kanalisatsioon koosneb ühest valgast. Sademevesi juhitakse puhastamata kujul Näpi oja. Oja on küla tööstusterritooriumil suletud torustikku. Lahkvoolse sademevee kanalisatsiooniga katmata piirkondades toimub sademevee lokaalne käitlemine (immutamine teepervedel, kraavides jne).

Ussimäe ja Roodevälja külas lahkvoolne sademevee kanalisatsioon puudub. Sademevesi käideldakse lokaalselt. Ussimäe küla tarbijad on ühendatud Rakvere linna veevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemi. Roodevälja küla läbib Rakvere linna Roodevälja linnaosa reovee peapumpla survetorustik.

2005.a on valmis AS Eesti Veevärk Konsultatsiooni poolt Sõmeru valla sademevee kanaliseerimise arengukava, mis kirjeldab Sõmeru valla olemasoleva sademevee kanaliseerimise süsteemi ja Sõmeru valla tiheasustuspriirkonna (Sõmeru alevik, Näpi, Ussimäe ja Roodevälja külad) sademevee kanalisatsiooni arendamise strateegia ja sellest lähtuvalt on grupeeritud investeringuprojekte. Lühiajaliseks (2005-2011.aa) prioriteediks kümnest projektist osutusid seitse, pikemaajaliseks (2012-2019.aa) – kolm.

Arengukavaga on kavandatud sadevetetrassi korrastamine ja täiendav rajamine Sõmeru asulas ja sademevee juhtimine reoveepuhastile; lahkvoolse sademevee kanalisatsiooni rajamine mõnes kohas Näpi ja Ussimäe küldes ning ka Näpi oja torustiku rekonstrueerimisvajaduse hindamine. Pikemaajaliseks projektiks on Sõmeru aleviku lahkvoolse sademevee kanalisatsiooni täiendamine, Näpi küla sademevee torustiku rekonstrueerimisvajaduse hindamine ja sademevee puhasti rajamine; Roodevälja külas perspektiivse sademevee kanalisatsiooni suublana kasutatava oja rekonstrueerimine.

Asulate sademevee süsteemide omandikuuluvus on enamasti ebaselge, mis on takistanud sademevee süsteemide hooldust ning arendamist. Antud arengukava elluviimiseks on vajalik selgitada välja torustike ja seadmete õiguslik kuuluvus. Peremeheta vara tuleks üle võtta valla omandisse.

Näpi oja rekonstrueerimisvajaduse hindamine ja lahkvoolse sademevee kanalisatsiooni rajamine Ussimäe külas Pagusoo tänavale on oluline ka Rakvere linna sademevee süsteemide väljaarendamiseks, seetõttu projektid on arengukavas soovitatud teostada enne või paralleelselt Rakvere linna poolt teostatavate projektidega, mis puudutavad Sõmeru valla territooriumi, ning nende finantseerimine on vajalik teostada koostöös Rakvere linnaga.

Rakvere linna sademevee kanaliseerimise arengukava on valmis ka 2005.a AS Eesti Veevärk Konsultatsiooni poolt. Arengukavas kavandatakse mitu investeerimisprojekti, mis puudutavad Sõmeru valla territooriumi.

Nimelt Rakevere linna kagu osas kavandatakse uue sademevee kanalisatsiooni rajamist väljalasuga Sõmeru valla territooriumil paiknevasse olemasolevasse kraavide süsteemi, mis on ette nähtud antud projekti raames puhastada kuni Roodevälja kraavini, kogupikkusega 800 m.

Teiseks Sõmeru valla jaoks tähtsaks projektiks on olemasolevate kuivenduskraavide rekonstrueerimist. Projekti eesmärgiks on parendada olemasolevate kuivenduskraavide ning truupide olukorda selliselt, et oleks tagatud liigvee efektiivne ärajuhtimine piirkonnast Sõmeru oja, mis voolab valla territooriumil.

Tänavatel, kus kraavid takistavad sõiduteede laiendamist ning kõnniteede ehitamist suletakse kraavid dreanaažitorustikku. Kraavid puhastatakse setetest,

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 35 (46)

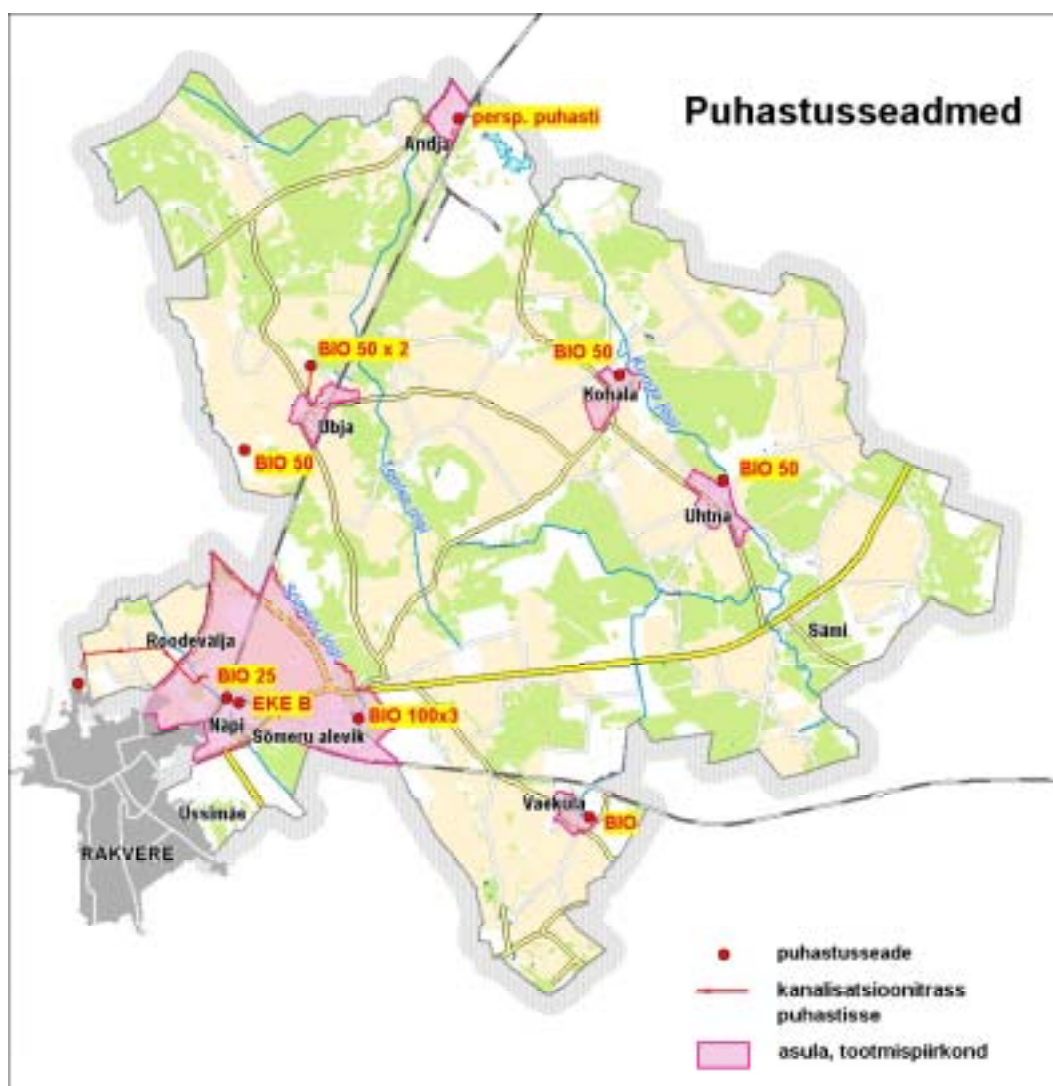
nõlvad planeeritakse ja kindlustatakse. Kraavide rekonstrueerimisel ning sademevee süsteemi arendamisel on võetud arvesse Sõmeru vallas Ussimäe külas planeeritav kinnisvara arendustegevus.

3.6.2.3. Puhastusseadmed

Puhastusseadmed on kantud üldplaneeringu kaartidele.

Aastal 2000 on Phare projekti raames rekonstrueeritud Sõmeru puhasti. Peale Sõmeru nõuavad kõik 4 puhastusseadet (Uhtna puhasti, Kohala puhasti, Vaeküla puhasti, Ubja puhasti, Keio-E puhasti) rekonstrueerimist.

Vaeküla koolil puuduvad puhastusseadmed. Kooli peamajast läheb kanalisatsioon settekaevudesse ja sealt edasi Vaeküla ojja, mis läheb edasi Kunda jõkke. Kooli abihoonetest voolab kanalisatsioon otse Vaeküla ojja.

Joonis 10. Sõmeru vaal puhastusseadmed

Seoses põllumajanduslike suurmajandite likvideerumisega on mitmed olevad biopuhastid halvasti hooldatud või töötavad alakoormusega. Seetõttu on otstarbekas teha täiendavaid uuringuid puhastite tegeliku olukorra ning rekonstrueerimisvõimaluste selgitamiseks.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 36 (46)

3.6.2.4. Soojamajandus

Peamiseks kütuseliigiks on gaas, mida kasutatakse Sõmerul ja osaliselt ka Näpil ja mille müüjaks on olnud AS Rakvere Gaas. Teisteks kasutatavateks kütuseliikideks on küttepetrool Uhtnas ja puiduhake Näpil.

Vald eelistab gaasi, kohaliku kütte ja elektrikütte kasutamist, samas ei kehtestata kitsendusi muudele kütteallikatele.

Soojamajandusega tegeleb alates 2003.a. sügisest Sõmeru alevikus ja Uhtnas AS Fortum Termest, kellele kuuluvad ka soojustrassid ja katlamajad Sõmeru alevikus, Aluveres ja Uhtnas.

Sõmeru vallas on soojuse põhiliseks tarbijaks elanikkond, vähesed sotsiaalsfääri tarbijad ja vähesel määral tööstust ning Uhtnas vallale kuuluvad sotsiaalobjektid (hooldekodu, kool, lasteaed) ja ei ühtegi maja.

Sõmerul on kaks kaugküttevõrku – alevik ning Aluvere koolimaja ja Astri tänava piirkond, kus mõlemal on oma katlamaja. Kaugküttevõrk Sõmeru keskasulas on üle 20 aasta vana, üledimensioneeritud ja vajab renoveerimist.

Aluvere trassid on heas korras, korrastamisel on soojasõlmed.

Uhtnal on uus ja täisautomaatne õliküttel katlamaja, kus kütusena on kasutusel hele kütteõli ning on uuemad ja suhteliselt heas seisukorras kaugküttevõrgud. Sõmeru vallal on kavandatud kuni aastani 2010 viia Sõmerust Uhtnasse 27km gaasitrass.

Näpil on soojuse peamised tarbijad elanikud. Kasutusel on suhteliselt kaasaegne hakkepuidu katel. Suuremate koormuste korral kasutatakse gaasiküttel aurukatelt. Võrgud on üledimensioneeritud.

Ubjas on kolhoosi poolt ehitatud katlamaja, mis ei ole viimastel aastatel kasutuses olnud ja kaugküte soikus elanikkonna maksujõuetuse tõttu. Alternatiivsed lahendused (ahjuküte, elekterküte) on olnud individuaalsed ja sageli püstakute kaupa.

Vaekülas lakkas süsteem toimimast ebaefektiivsuse tõttu. Torustikud on väga halvas seisukorras ja soojuskadu enne majadesse jõudmist väga suur. Küla ei vaja taolist suurt süsteemi lähemal ajal, kuna tarbijad paiknevad hajali ja individuaalsed lahendid on otstarbekamad. Vaeküla Eriinternaatkoolil olnud oma keskküttesüsteem, kuhu käesoleval ajal ehitatakse uut katlamaja. 2001. aasta detsembris valmis Vaekülas kooli hoonete kütmiseks puiduhakkel ja kütteõlil töötav katlamaja.

3.6.2.5. Elektrivarustus

Sõmeru valla tarbijaid varustatakse elektrienergiaga Eesti Energia süsteemist Lääne-Virumaa jaotusvõrgu kaudu. Toitealajaamasid on kolm: Uhtna (6,3 MVA); Rakvere-Põhja(16 MVA); Kunda (2x32 MVA).

Valla territooriumi läbivad järgmised toiteliinid:

<i>Liini nimetus</i>	<i>Pinge kV</i>	<i>Liini nr.</i>
Püssi – Kiisa	330	360
	220	205 ja 206
	110	115 ja 103
Rakvere – Kiviõli	35	

Üldplaneeringu kaardile on kantud üle 10 kV elektriliinid ja kaablid

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 37 (46)

Vallal on vajalik luua ülevaade peremeheta kaablitest ja liinidest ning korrastamiseks need üle anda Eesti Energiale.

3.6.2.6. Sidevarustus

Sõmeru valla territooriumil asuvad Sõmeru, Näpi, Ubja, Uhtna ja Vaeküla keskjaamad ja nende piirkonnad.

Side parandamine on valla üks esmane prioriteet.

Näpi ja Sõmeru elanikkonna telefoniside on väga hea ja kõikidel taotlejatel on võimalik ühineda – selleks on rakendatud RAS-1000 sidesüsteemi.

Ubjas on rahuldav tase, kuigi kõigil soovijatel pole võimalik ühineda.

Uhtnas on reaalseid soovijaid rohkem kui Eesti Telefon suudab numbreid pakkuda. Samas on võrk suhteliselt viletsas olukorras.

Kõigis suuremates asutustes – Sõmeru vallavalitsus, Aluvere Põhikool, Uhtna Põhikool, Sõmeru raamatukogu ja avalik internetipunkt on lokaalvõrgud välja ehitatud. Interneti püsiühendus on kindlustatud Uhtna põhikool ja raamatukogu.

3.6.2.7. Gaasivarustus

Valla territooriumil paiknevad gaasi ülekandetorustikud

- Kohtla-Järve - Tallinn läbimõõduga 200 mm ja
- Kohtla-Järve - Tallinn läbimõõduga 500 mm ,
- harutorustikud Rakverre ja Kundasse ning
- gaasijaotusjaam koos operaatorpunktiga Rakvere linna tarbeks.

Planeeringu kaartidele on lisaks nimetatuile kantud ka Sõmeru ja Rakvere linna kesksurvetorustikud.

Sõmeru valda läbiva kõrgsurve trassi jaotuspunkt on Roodeväljal. Ligi 80% gaasitarbimise üldmahust langeb Roodevälja jaotusjaamast väljuvale torustikule (Rakvere, Vinni, Pajusti, Sõmeru, Näpi).

Põhikütusena kasutatavad maagaasi Aluvere ja Sõmeru katlamaja, samuti Rakvere lihakombinaat, Põllumajandustehnika osaiühing jmt. Näpil kasutatakse gaasi täiendava kütusena tippkoormuse perioodidel.

Vajalik on tulevikus gaasitorude väljaehitamine majadeni ja tööstustarbijateni. Elukondlikuks kasutamiseks on gaas perspektiivne Sõmerul ja Näpil. Vajalik on maapealsete gaasitrasside maa alla viimine.

3.6.3. Jäätmemajandus

Jäätmete kogused on viimaste aastatega kasvanud ligikaudu kaks korda. Käesoleval ajal on kasv stabiliseerumas.

Üldkäidavates ja -kasutatavates kohtades on prügiveo tellijaks ja selle eest tasujaks vald. Eravaldustes ja ettevõtetes vastutavad ja tasuvad prügi kogumise ja veo eest territooriumide valdajad.

Sõmeru vallavolikogu poolt on kehtestatud valla jäätmehoolduseeskiri. Jäätmete kogumisel, veol, hoidmisel, taaskasutamisel ja kõrvaldamisel tuleb lähtuda valla jäätmehoolduseeskirjast.

Vastavalt hetkel projektis veel olevale „Tehnilise infrastruktuuri ja kommunaalmajanduse arengukavale“ (koostamisel) riikliku jäätmekavaga ei ole

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 38 (46)

Lääne-Virumaale kaugemas perspektiivis ühtegi prügilat kavandatud. Keskkonnaministri määruse järgi vastab nõuetele vaid Rakke prügimägi.

Sõmeru valla kehtestatud üldplaneeringus (2002) on arvestatud, et olmejäätmete ladestuspaik paikneb perspektiivselt väljaspool valla territooriumi vastavalt Lääne-Viru maakonna jäätmekavale ning koostatavatele uuringutele. Tugiprügilatena peaksid jääma maakonda kolm prügimäge: Rakvere, Tapa ja Rakke.

Käesoleval ajal ei vasta tingimustele ükski valla territooriumil paiknev prügila ja kõik nad kuuluvad sulgemisele. Lähimal ajal suletakse Ussimäe prügila ning selle asemel tuleb uus jäätmemaja. See, kuhu jäätmemaja rajada, ei ole veel otsustatud. Tõenäoliselt, et jäätmemaja jääbki Rakvere linna külje alla.

Vajadusel võetakse kasutusele kogumispunktid piirkondade prügitoojate teenindamiseks kuid sorteerimist ei ole otstarbekas kohalike kogumispunktide juures rakendada.

Suurim sõnnikut, loomsete kudede jäätmeid ja puhastusseteid jäätmetena tekitav ja käitlev ettevõtte vallas on AS Rakvere Lihakombinaat (510 t/a). Vastavalt jäätmeloale ettevõtte kuni 2006.aasta alguseni kompostib jäätmeid oma sõnnikuhoidlas Roodevälja külas. Sõnnikuhoidla on betoneeritud ja kaetud varikatusega. Komposti kasutatakse OÜ Roodevälja Uustalu põldude väetamiseks.

Vallal tuleb koostada valla jäätmekava, mille eesmärk peaks olema probleemide ennetamine jäätmete hulga ja ohtlikkuse vähendamiseks.

Alates 2001. aastast on korraldatud klaastaara, plastik- ja muude pakendite korduskasutamiseks kogumine AS Vaania poolt. Plaanitakse käivitada ohtlike jäätmete mobiilne kogumine hiljemalt alates järgnevast aastast eesmärgiga korraldada kogumisring vallas 2 korda aastas.

Sorteeritud jäätmete kogumiskonteinerite paigutamine Sõmeru valda (paber, metall, plastmass jms) on lahendatav koostöös jäätmekäitlejaga. Vastav(ad) konteiner(id) peaks paiknema eelkõige korruselamute läheduses.

Olmesfääris tekkivate ohtlike jäätmete kogumiseks elanikkonnalt ning nende viimiseks käitlusettevõttesse on otstarbekas rakendada kogumiskonteinerite paigutamist bensiinjaama(de) juurde ning hooldamist bensiinjaama operaatori poolt. Nimetatud tegevus on reguleeritav tegevuslubadega ning omab üldplaaniil vaid informatiivset väljundit.

Otstarbekaks on osutunud ka süsteemselt paigutada väiksemate olmetekkeliste ohtlike jäätmete (nt patareid, aegunud ravimid jms) kogumiskaste kaupluste ja ühiskondlike keskuste juurde määrates nende tühjendamise ja käitlemise eest vastutaja.

3.6.3.1. Prügimäed vallas

Rakvere linna prügimägi on kavandatud vastavalt EV Keskkonnaministeeriumi kavadele ja Rakvere jäätmekäitluskavale sulgeda ning kujundada jäätmete vahelaadimis- ja sorteerimiskeskuseks.

Jäätmekäitluskohtadena sobimatud Ubja ja Uhtna prügilad likvideeritakse – Ubja on kaevandusala ja Uhtnas on liivaaluspõhi. Prügilad vastavalt sulgemisprojektile tihendatakse, planeeritakse ja kaetakse katepinnasega (*Tehnilise infrastruktuuri ..., koostamisel*).

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP	
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994	
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 39 (46)

3.6.3.2. Loomsete jäätmete käitluskoht

Loomade matmiskohta vallas ei ole.

Loomsete jäätmete käitlemiseks ehitatakse üles EL nõuetele vastavat riiklikku süsteemi mille kohaselt on Lääne-Virumaale Väike-Maarjasse rajatud kogu Eestit teenindav Loomsete Jäätmete Käitlemise Tehas. Loomsed jäätmed kuuluvad kogumisele, transportimisele, säilitamisele, ümbertöötamisele, kahjutustamisele ja kasutamisele vastavalt kehtivale seadusandlusele viisil, mis välistab haigusetkitajate ja muude kahjulike ainete leviku.

3.6.4. Kalmistu

Kalmistut vallas ei ole. Matmine toimub Rakvere linna kalmistule.

3.6.5. Lennuväljad

Sõmeru valla territooriumil Rakvere linna külje all hajaasustuspiirkonnas on üksikobjektina vananenud kopteriväli, millele tuleb üldplaneeringuga näidata arendamiseks sobiv funktsioon ja kasutamise viis. Avalikul arutelul oli tehtud ettepanek rakendada välja spordiväljakuna – harrastuslennukitele maandumisväljaks või hoopis spordiautodega sõidu harrastamiseks. Kuna kopterivälja seisukord on halb (kate on lagununud), siis ettepaneku elluviimine nõuaks investeerimist ja seda ainult erainvestorite käest.

Konkreetsete investorite ettepanekute meelitamiseks on võimalik väljale määrata arengualana tootmis- ja ärimaa sihtotstarve, mis võimaldaks erinevate äriideede ellu viimist. Objekti valdaja on Riigi Kinnisvara Aktsiaselts, kes on näidanud valmisolekut ala müügiks.

Kopterivälja läheduses on Rakvere linn kavandanud oma territooriumile uut lennuvälja, mis ei ole vastuolus valla säästva arengu põhimõtetele. Lennuvälja ümber tekib aeg ajalt äri- ja tootmistsoon, mis nõuab läbimõeldud logistilist skeemi. Lennuvälja ja linna vahele kavandatakse rajada roheala, mis kulgeks mööda Soolika oja läheduses asuvasse looduskeskkonda.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 40 (46)

4. Keskkonna säästlikust kasutamisest

4.1. Tervisekaitse ja keskkonnatervis vallas

Põhiliste tervisekaitseliste mõjuritena võib Sõmeru vallas nimetada, olme- ja sademevete kanalisatsiooni osalist puudumist, kohatist võimalikku pinnasereostust ning rongi- ja maanteeliiklusest tingitud müra.

4.1.1. Atmosfääriõhu kvaliteet

Atmosfääriõhu kvaliteedi parandamiseks paiksete saasteallikate ümbruses kavandatud meetmeteks on tööstusettevõtete tootmistehnoloogia ümberkujundamine selliseks, et kogu Sõmeru valla territooriumil valdaks keskkonnasõbralik kahjulike heitmete vaba tootmine. Teiseks oluliseks meetmeks on soojamajanduse ümberkujundamine keskkonda säästvamaid kütuseid kasutades.

Nimetatud meetmed võimaldavad vähendada sanitaarkaitsealaid paiksete saasteallikate ümber ning koos sellega kasutada maad piirangutevabalt linna arenguvajadustest lähtudes.

4.1.2. Müra

Arvestades Sõmeru valla asendit liiklusmagistraalide ja raudtee vahel on neist lähtuv müra oluliseks tervisekaitseliseks mõjuriks. Kuigi valla elanikud ei ole Tervisekaitsetalitusse häiriva müra kohta kaebusi esitanud, on üldplaneeringus selle aspektiga arvestatud ning säilitatud müraallikate ja elamute vahel võimalikult laiad ribad kaitsehaljastuse või vajadusel müratõkkebarjääride rajamiseks. Põhiosas on tagatud elamute vahekaugus raudteest ja maanteest 50 meetrit, kuid varem on tehtud ka üksikuid erandeid. Ilma eriabinõusid rakendamata on raudteemüra Eesti ehitusnormide kohaselt ehitatud piirdekonstruktsioonidega hoonetes normiga nõutud piires alles sel juhul, kui hooned paiknevad raudteest vähemalt 150 meetri kaugusel.

Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid on Eesti Vabariigis normitud Sotsiaalministri 4.03.2002. a määrusega nr 42 (RTL 2002, 38, 511), mis jõustub 1.07.2002. Määruse nõudeid tuleb täita linnade ja asulate planeerimisel ning ehitusprojektide koostamisel, samuti müratekitavate ettevõtete paigutamisel elamutesse ja muudesse hoonetesse. Hoonestatud või hoonestamata alad jaotatakse üldplaneeringu alusel: I kategooria looduslikud puhkealad ja rahvuspargid, puhke- ja tervishoiuasutuste puhkealad; II kategooria laste- ja õppeasutused, tervishoiu- ja hoolekandeaasutused, elamualad, puhkealad ja pargid linnades ning asulates; III kategooria segaala (elamud ja ühiskasutusega hooned, kaubandus-, teenindus- ja tootmisettevõtted); IV kategooria tööstusala, millest igaühele on kehtestatud müra taotlustase, piirtase või/ja kriitiline tase

4.1.3. Keskkonnatervise arenguplaan

Üldplaneeringu kui maakasutusele kavandamise raskuskeskmega dokumendiga on võimalik tervisekaitse küsimusi käsitleda üsna üldisel tasemel. Selle valdkonna vajadustele vastab paremini iseseisva kohaliku keskkonnatervise arenguplaani koostamine, mis analüüsib põhjalikult keskkonnast tingitud tervisekaitseriske,

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD		Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404		Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07
		Lk 41 (46)

määratleb vastutuspiirid ning kavandab konkreetseid meetmeid, vastutajad ja vahendid nende leevendamiseks. Kohalik keskkonnatervise arenguplaan on üks olulisi vahendeid säästva arengu kavandamisel elanike terviseaspektide väärtustamiseks ja arvestamiseks.

4.2. Keskkonna seisund Sõmeru vallas

Valla keskkonnakaitse probleemid tulenevad tema asendist ja looduse omapärasest ning suurest asustustihedusest. Valla põhjaosa keskkonda mõjutab Kunda linn - piirkonna üks suuremaid saastajaid ja Kunda-Aru lubjakivikarjäär. Tänu valla maapõue rikkustele (fosforiit, põlevkivi jm.) on oht, et siin laieneb keskkonda tugevasti saastav kaevanduspiirkond. Et säilitada Eestimaa tähtsaimat veemajanduskompleksi on valla lõunaosas moodustatud Pandivere Riiklik Veekaitseala. Kaitsealal on lubatud nii põllu-, metsa-, puhke- kui jahimajandus ning muu inimtegevus, kui see ei kahjusta Põhja- ja Kesk-Eesti põhja- ja pinnavee moodustumisala.

Majandustegevuses ja eriti maakasutusel on vaja järgida loodusressursside ratsionaalse kasutamise ja kaitse põhimõtteid, piiranguid ja kitsendusi.

Täpsustamist vajab metsakorralduskava pärast Pandivere Riikliku Veekaitseala uue põhimääruse ja kaitse-eeskirjade kehtestamist.

Lahendamist ei ole leidnud järgmised olulised keskkonnaprobleemid:

- Seakasvatuse kompleks keset Ubja külakeskust – hetkel leevendab probleemi seakasvatuse kui tegevuse puudumine
- Roodeväljal tegutseva sigala asumine sisuliselt linna piiril keset elamurajooni – muuta kasutuse otstarvet
- Sõmeru alevikus tegutseva põllumajandustehnika ettevõtte turbalaadimisplatsi poolt elamutsooni levitatava tolm ja Näpi külas asuva puumaju tootva ettevõtte poolt tekitatav saepuru ja puutolm.

Keskkonnaprobleemide lahendamine ei ole üldplaneeringu pädevuses vaid need on kõrvaldatavad tootmistehnoloogiliste jt meetmetega. Tuleb soovitada iseseisva keskkonnaülevaate (auditi) koostamist Sõmeru valla territooriumi kohta, kus tuuakse välja olukorra vastavus kehtivale seadusandlusele kõigi keskkonnaaspektide osas, analüüsitakse nende lahendamise võimalusi ja keskkonnajuhtimissüsteemi ning soovitatakse keskkonna parandamiseks vajalikke meetmeid. Ülevaate koostamisel on otstarbekas kasutada üldplaneeringu geoinformaatilist andmepanka olukorra täpsustamiseks ja analüüsimiseks.

4.3. Keskkonna säästlikust kasutamisest

Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi on igaüks kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hoiduma sellele kahju tekitamast. Looduskeskkond on ressurss, mida tuleb kasutada läbimõeldult ja säästvalt. Riigikogu poolt on heaks kiidetud Eesti keskkonnastrateegia (RT I 1997, 26, 390), kus on määratletud looduskasutuse ja keskkonnakaitse arengusuunad ja põhiülesanded aastani 2000 ja 2010. See tähendab riiklikult suunatud ja üldsuse poolt omaks võetud arengut, kus

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 42 (46)

oleviku põhinõudeid ohustamata võetakse arvesse tulevaste põlvkondade vajadusi. See tähendab ka seda, et majandustegevuses peab arvestama looduse seatud piire.

Looduskeskkonna kui ühtse tervikliku kompleksi huvide arvestamiseks lülitatakse keskkonnanõuded teiste eluvaldkondade ja majandussektorite arengustrateegiasse, nendega tuleb arvestada iga üksiku loodusvara ja keskkonnakomponendi kasutamisel ja kaitsel.

Majanduse arengut mõjutatakse keskkonda säästvas suunas. Selle saavutamiseks reguleeritakse looduskasutust ja seatakse tegevuspiiranguid keskkonna kaitseks.

Kõigil keskkonna kasutajatel ja kahjustajatel peab lasuma täielik vastutus oma tegevuse eest. Ettevõtted peavad tagama oma tegevuse vastavuse keskkonnakaitse nõuetele.

Keskkonnakahjustusi ärahoidvatest meetmetest on tähtsamad territooriumi planeerimine, keskkonnamõjustuste hindamine ja keskkonnaaudit. Planeeringu koostamisel on põhiülesanne keskkonna ja majandushuvide tasakaalustamine. Seega on oluline, et kogu maakasutus ja valla arengustrateegia harmoneeruksid meid ümbritseva looduskeskkonnaga. Vastavalt säästva arengu seadusele (RT I 1995, 31, 384; 1997, 48, 772; 1999, 29, 398; 2000, 54, 348) võib omandi kasutamise ja ettevõtlusega tegelemise õigust kooskõlas seadustega kitsendada, seda lähtudes vajadusest kaitsta loodust kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust.

Üks viis kavandatava tegevuse mõjude ulatuse selgitamiseks on nõuda keskkonnamõju hinnangu tegemist nii hangetele kui detailplaneeringutele ja kasutada seda vahendit sihipäraselt kahjuliku keskkonnamõju vähendamiseks.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 43 (46)

5. Planeeringuline alus

Sõmeru valla üldplaneeringu koostamisel lähtuti Lääne-Viru maakonnaplaneeringust (vt <http://www.l-virumv.ee/planeering>), selle andmekihtidest ning maakasutuse põhimõtetest. Arvestatud on Sõmeru valla ja selle tiheasustusalade kohta koostatud varasemate planeeringutega, millest põhilised on:

- Sõmeru üldplaneering (OÜ E-KONSULT, kehtestatud 2002);
- Sõmeru valla osaiüldplaneering Roodevälja, Näpi, Aluverre, Kaarli küla ja Sõmeru aleviku maa-alal, (OÜ Maaplaneeringud, 2000 – liidetud käesoleva üldplaneeringuga);
- AS Yaico Grupp tootmisüksuse detailplaneering Andja külas (OÜ Maaplaneeringud, 2000 – võetud üldplaneeringu lahenduse aluseks);
- Sõmeru valla üldplaneering, I etapp (RE Eesti Maauuringud, Maaplaneeringud, 1996 – kehtestamata)
- Rakvere linna generaalplaan (RPI Eesti Projekt, 1989);

Kehtivad planeeringud, arvestamisele kuuluvad varasemad planeeringud, hoonestusskeemid ja projektid on loetletud üldplaneeringu lähteülesandes (lisatud).

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 44 (46)

6. Kohtandmed

Esialgsete seisukohtade kujundamiseks ja arvamuste avaldamiseks on lähteseisukohtade esitlusandmed pandud planeeringukonsultandi kodulehele aadressil: <http://www.ekonsult.ee/works/Someru/index.htm>

Töö käigus lisanduvad järk-järgult kodulehele koostatava üldplaneeringu koostamisega seonduvad materjalid, sh käesolev aruanne.

6.1. Kohtandmete koondamise kirjeldus

Kehtiva üldplaneeringu kohtandmed on koondatud ajal, mil Eesti digitaalkaardistamine oli alles käimas, mistõttu paljud toonased andmed ei vasta täpsusastmelt tänapäeva nõuetele.

Kohtandmete koondamise algetapil veebruaril koostati Sõmeru valla üldplaneeringu kohtandmete küsimusleht, mis oli täiendatud vastavalt muudatustele (vt lisa 2). Küsimuslehe alusel toimus mõttevahetus valla esindajaga andmete olemasolu, täiendavate vajaduse ning nende saamise ja täpsustamise võimaluste üle, samuti andmete koondamine ja täpsustamine. Vallavalitsuse esindajaga toimusid nõupidamised (vt. lisa 3), millel läbiräägitu põhjal hangiti juurde täiendavad andmed.

Vaheetapina trükiti märtsi alguses valla aluskaart ning anti abivahendina täiendavate andmete kogumiseks valla esindajale üle.

Aprillis trükiti valla üldplaneeringu lähtekaart 1:20 000 koos Sõmeru detailala kaardiga. Lähtekaart arutati vallavalitsuses läbi ning anti vallale kasutamiseks üle.

Töö esialgseid tulemusi tutvustati 15.märtsil 2005 Sõmerus toimunud avalikul arutelul (vt. lisa 4).

6.2. Järeldused

Kogutud andmete analüüsi põhjal saab järeldada:

- Koondatud kohtandmed vastavad üldplaneeringu eesmärkide täitmiseks tavapäraselt vajalike andmete loetelule ja on seega piisavaks alusmaterjaliks üldplaneeringu koostamiseks;
- Kohtandmetega on vajadusel võimalik koostada erinevaid teemakaarte ja analüüse (vt. kaardid 1 ja 2);
- Andmeid tuleb töö käigus koostöös asjaomaste ametkondadega täiendada teatud spetsiifiliste andmetega.

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 45 (46)

7. Lisade loetelu

7.1. Üldplaneeringu lähtekaardid

- Kaart 1. Sõmeru vald 1:20 000
 Kaart 2. Roodevälja-Näpi-Sõmeru piirkonna detailala 1:10 000

7.2. Lisamaterjalid

- Lisa 1. Sõmeru Vallavolikogu otsus 25. jaanuaril 2005.a nr 159 Sõmeru valla üldplaneeringu muutmise algatamisest
 Lisa 2. Kohtandmete tabel seisuga 19.05.2005
 Lisa 3. Protokoll nõupidamisest 04.03.2005 Sõmeru üldplaneeringu koostamisest (+ 6 lisa)
 Lisa 4. Protokoll I avalikust arutelust Sõmeru üldplaneeringu lähteseisukohtade tutvumisest
 Lisa 5. Sõmeru vallavalitsuse kiri lähteseisukohtade määramiseks
 Lisa 6. Ametite, firmade jm lähteseisukohtade koondtabel
 Lisa 6.1. Eesti Raudtee AS
 Lisa 6.2. Kaitseministeerium
 Lisa 6.3. Lennuamet
 Lisa 6.4. Lääne-Viru Maavalitsus
 Lisa 6.5. Lääne-Virumaa Päästeteenistus
 Lisa 6.6. Maa-amet
 Lisa 6.7. Maanteeamet
 Lisa 6.8. Muinsuskaitseamet
 Lisa 6.9. Rakvere Linnavalitsus
 Lisa 6.10. Raudteeinspeksioon
 Lisa 6.11. Vinni Vallavalitsus
 Lisa 6.12. Viru Teedevalitsus
 Lisa 7. Muinsuskaitse Sõmeru vallas
 Lisa 8. Looduskaitse Sõmeru vallas
 Lisa 9. Sõmeru valla elanike registri väljavõte
 Lisa 10. Sõmeru valla maantee registri väljavõte
 Lisa 11. Sõmeru valla ettevõtete registri väljavõte
 Lisa 12. Maavarade koondbilanss 2003
 Lisa 13. Sõmeru valla muudatusettepanekud Rakvere linna lähiümbruse ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukavasse aastateks 2001-2012
 Lisa 14. Seadustest tulenevaid maakasutused kitsendusi põhjustavate nähtuste nimekiri
 Lisa 15. Kasutatud allikad

Objekt: SÕMERU VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD			Liik: ÜP
Andres Levald: E994_Someru_lahteseisukohad_20050404			Töö nr E994
Loodud: 10. 03. 05 AL	Toimetatud: 22. 06.05 11:06	Trükk: 22.06.05 11:07	Lk 46 (46)